

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
ĀZIJAS STUDIJU NODAĻA

Krievu klasiku darbu ietekme uz Japānas moderno un mūsdienu literatūru

BAKALaura DARBS

Autore: **Natalja Ogarkova**

Stud. apl. nr.: **no19005**

Darba vadītāja: asociētā profesore **Agnese Haijima**

Rīga, 2022

Saturs

Ievads.....	3
1. Japāņu un krievu klasiķu darbu mijiedarbības vēsture.....	5
1.1. Svarīgākie 19. un 20. Gadsimta notikumi, kas ietekmēja krievu klasiķu literatūras izplātīšanos japānā.....	5
1.2. Krievu klasiskās literatūras ietekme uz japāņu literāro ainu.....	9
2. Krievu klasiķu sižeta un stila izmantošana modernajā japāņu literatūrā	14
2.1. Turgeņeva ietekme	15
2.2. Gogoļa ietekme	17
2.3. Čehova ietekme	19
3. Krievu klasiķu psiholoģiskās ievirzes izmantošana japāņu mūsdienu literatūrā	27
3.1. Dostojevskas ietekme nakamuras fuminori romānā “Zaglis”	30
Secinājumi	47
Literatūras saraksts	49
Kopsavilkums	
Summary	
Dokumentārā lapa	

Ievads

Šajā bakalaura darbā tiek izpētīta krievu klasiskās literatūras ietekme uz Japānas moderno un mūsdienu literatūru.

Japāņu modernās un mūsdienu literatūras attīstība notika tikpat strauji, cik Japānas modernizēšana pēc Meidži restaurācijas 1868. gadā. Līdzīgi kā sabiedrībā, ekonomikā un politikā, arī literatūru ietekmēja ārzemju idejas un metodes. Kaut gan citās jomās Krievijas impērija īpaši neietekmēja Japānu, literatūrā tai bija liela ietekme.

Mūsdienās tiek uzskatīts, ka visstiprāk japāņu literatūru ir ietekmējis Dostojevskis, taču tas nav līdz galam precīzs apgalvojums. Dostojevskā loma mūsdienu japāņu literatūras attīstībā ir neapšaubāma, taču japāņu modernās literatūras attīstības ietvaros bija arī daudz citu krievu klasiķu, kuru ietekme bija pat vēl nozīmīgāka. Jāpiebilst arī, ka veidi, kādos krievu literatūras ietekme izpaūžas japāņu modernajā literatūrā, atšķiras no to izpausmes japāņu mūsdienu literatūrā.

Darba aktualitāte. Šis temats ir plaši pētīts, tomēr joprojām paliek aktuāls, jo krievu klasiskā literatūra turpina ietekmēt japāņu rakstniekus līdz pat mūsdienām, un šīs ietekmes izpausmju izpēte palīdz japāņu literatūru analizēt un izprast dziļāk. Tas ir svarīgi, jo izpratne par ietekmes izpausmēm var palīdzēt literārā darba uztveršanai, un tā ir cieši saistīta ar analīzes veida izvēli. Šajā darbā tiks analizētas krievu klasiskās literatūras ietekmes izpausmes un to iemesli atkarībā no laika posma.

Bakalaura darba pirmajā daļā tiek apskatīta vēsturiskā situācija, pieminot notikumus, kas ietekmēja krievu literatūras izplatīšanos Japānā. Darbā apskatītie laika posmi ietver ne tikai laiku, kad japāņi sāka lasīt un tulkot krievu literatūru, bet arī vispārēju ieskatu modernās japāņu literatūras attīstībā.

Otrajā daļā tiek apskatīts laika posms no 19. gadsimta otrās puses līdz 20. gadsimta pirmajai pusei, kas ir pats aktīvākais krievu literatūras pētīšanas un ietekmes periods, kad krievu literatūra īpaši ietekmēja slavenākos japāņu rakstniekus. Šī daļa sastāv no ietekmes piemēru analīzes un ietekmes iemeslu pārskata.

Trešajā daļā tiek apskatītas mūsdienu, t.i. laika posma no 20. gadsimta vidum, literatūras ietekmes izpausmes, kā arī šīs ietekmes iemeslu un piemēru analīze.

Darba mērķis. Šī darba galvenais mērķis ir izpētīt, kā atšķiras krievu literatūras ietekmes izpausmes japāņu modernajā un mūsdienu literatūrā un izprast šo atšķirību iemeslus. Lai sasniegtu darba mērķi, nepieciešams īstenot šādus darba uzdevumus:

1. Izpētīt krievu klasiskās literatūras ietekmes izpausmes uz Japānu laika posmā no Meidži restaurācijas līdz Otrās Pasaules kara beigām.
2. Izpētīt krievu klasiskās literatūras ietekmes izpausmes mūsdienu Japānā.
3. Salīdzināt un izanalizēt krievu klasiskās literatūras ietekmes izpausmes uz japāņu modernistiem un mūsdienu rakstniekiem.

Darba rakstīšanas gaitā ir izmantota vēsturiskā pētniecības metode, lai atrastu informāciju par krievu literatūras ienākšanu Japānā un tās izplatības gaitu. Otra ir analītiskā metode, ar kuras palīdzību tika apkopota dažādu avotu informācija. Tiek arī izmantotas literatūras analīzes metode un salīdzinošā metode, kas ļauj pierādīt krievu klasiku darbu ietekmi uz japāņu literatūru.

Hipotēze. Japāņu modernisma pārstāvji pārsvarā ietekmējās no krievu klasiku stila un sižetiem, bet mūsdienu japāņu rakstnieki daudz vairāk ietekmējās no krievu klasiku darbu psiholoģiskajām ievirzēm.

Bakalaura darba rakstīšanai par pamatliteratūru tika izmantoti tādi Numano Micujoši raksti kā “The Role of Russian Literature in the Development of Modern Japanese Literature from the 1880’s to the Present: Some Remarks on Its Peculiarities” un “The Japanese Translations of Russian Literature: Dostoevsky, Turgenev and Gogol”, kas ietver informāciju par krievu klasiskās literatūras izplatīšanās iesākumiem un krievu klasiskās literatūras tulkošanas metožu attīstību. Kā galvenais informācijas avots mūsdienu krievu klasiku darbu ietekmes izpētei tika izmantots iepriekš minētā autora raksts “Haruki vs. Karamazov. The influence of the Great Russian Literature on Contemporary Japanese Writers”.

Japāņu valodas vārdi tiek atveidoti pēc Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes asociētās profesores Agneses Haijimas izveidotās transkripcijas sistēmas. Pēc katra vārda iekavās tiek norādīta vārda rakstība hieroglifos, kā arī izruna pēc Hepburna sistēmas.¹

¹ Haijima, A. Japāņu valodas transkripcija latviešu valodā. // *Latvijas Universitātes raksti*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015. S. 803, 175 - 180 lpp.

1. JAPĀŅU UN KRIEVU KLASIĶU DARBU MIJEDARBĪBAS VĒSTURE

1.1. Svarīgākie 19. un 20. gadsimta notikumi, kas ietekmēja krievu klasiku literatūras izplatīšanos Japānā

Lai uzturētu mieru valstī, 1635. gadā japāņu militārā “telts valdība”, jeb *bakufu* (幕府 bakufu) pieņēma lēmumu uzsākt nacionālās izolācijas politiku sauktu par “slēgtu valsti”, jeb *sakoku* (鎖国 sakoku). Krievija spēlēja lielu lomu Japānas izolācijas izbeigšanā 19. gadsimta vidū. 18. un 19. gadsimta mijā Krievijas sūtņi apspriedās ar japāņiem, vairākas reizes cenšoties izveidot diplomātiskās un tirdznieciskās attiecības.² Lai gan krievu centieni cieta neveiksmi, tie kļuva par pirmajiem soļiem Krievijas-Japānas attiecību izveidošanā un radīja iespēju sarunām.

Diemžēl sarunas neritēja tik gludi, kā bija paredzēts – daudzi japāņi uztvēra šo milzīgo kaimiņvalsti kā draudu un visos iespējamajos veidos centās samazināt kontaktu ar to. Protams, bija arī tādi japāņi, kas vēlējās izmantot Krievijas spēku kā vairogu no citām valstīm. Līdz ar to, kad 1855. gadā pēc amerikāņu flotiles admirāļa Metjū Perija (1794-1858) parauga viceadmirālis Jevfimijis Putjatins (1803-1883) ieradās Japānā pēc Nikolaja I (1796-1855) pavēles³, šoguns, izvērtējis visus riskus, nolēma izmantot šo iespēju un piekrist sarunām ar Krieviju.⁴

1855. gadā tika noslēgts Šimodas līgums par tirdzniecību un robežām starp Krieviju un Japānu. Taču Nikolaja I vietā drīz vien Krievijā pie varas nāca Aleksandrs II (1818-1881), un 1858. gadā Japāna un Krievija parakstīja jaunu līgumu Edo – līgumu par tirdzniecību un draudzību.⁵ Japānā tirdzniecībai tika atvērtas tādas ostas kā Jokohama, Nagasaki un Hakodate, kur Krievija izveidoja savu konsulātu. Pēc Tokugavas *bakufu* krišanas, 1868. gada Meidži restaurācijas⁶ rezultātā Krievija atvēra pārstāvniecību arī Tokijā.⁷

² Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*. Stanford, Calif.: Hoover Institution Press, Stanford University, 1972, 338. lpp.

³ Мещеряков А.Н., Хатано С. (ред.), Хоя Т. (ред.). *Японо-Российские отношения; История в фотографиях*. 2018, 3. lpp.

⁴ Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*, 339. lpp.

⁵ Мещеряков А.Н., Хатано С. (ред.), Хоя Т. (ред.). *Японо-Российские отношения; История в фотографиях*, 3. lpp.

⁶ Pletcher K. *Meiji Restoration*. Skatīts 2022. gada 24. janvārī no <https://www.britannica.com/event/Meiji-Restoration>

⁷ Мещеряков А.Н., Хатано С. (ред.), Хоя Т. (ред.). *Японо-Российские отношения; История в фотографиях*, 3. lpp.

Tas, ko vēsturnieki dēvē par Meidži restaurāciju, bija dažādu politisku, ekonomisku un sabiedrisku procesu mijiedarbības rezultāts, un, kad šie procesi beidzot sasniedza savu kulmināciju, ar ievērojamu ātrumu notika vecā režīma sabrukums. Šis režīms bija devis valstij mieru un stabilitāti aptuveni divarpus gadsimtus, tomēr Meidži restaurācija iezīmēja pārmaiņu sākšanos rakstniecībā, politikā, izglītībā un daudzās citās jomās. Ņemot vērā, kā Japāna visu šo laiku bija stingri turējusies pie savām tradīcijām, tai bija jāmeklē jaunie piemēri, kuriem sekot.

Turpmākajos gados tika pieliktas lielas pūles, lai likvidētu feodālismu, it īpaši politiskajos un ekonomiskajos aspektos, un pārvērstu Japānu par centralizētu nacionālu valsti pēc Eiropas parauga.⁸ Tas nozīmēja pārmaiņu nepieciešamību arī literatūrā. Vislabāk krievu klasiķu ietekmi uz japāņu literatūru var izprast pētot un salīdzinot to ar ārzemju literārajiem darbiem, kas Japānā tika ievesti pēc aptuveni 1860. gada.⁹

Līdz ar to, vecā iznīcināšana un jaunā pieņemšana netika uzreiz atspoguļota japāņu rakstībā. Sākotnējais japāņu mērķis bija Rietumu literatūras paņēmieni importēšana un tajā pašā laikā japāņu "gara" saglabāšana.¹⁰ Pēc autora viedokļa, šī iemesla dēļ japāņu literatūru vairāk ietekmēja to Rietumu valstu literatūra, kuras likās japāņiem tuvākas un līdzīgākas domāšanas veida un uzskatu ziņā. Viena no tādām valstīm bija Krievija. Taču kādā veidā krievu literatūra vispār nonāca līdz Japānas rakstniekiem un vienkāršajiem ļaudīm?

Tādēļ, ka reliģija spēlēja lielu lomu krievu mentalitātē un pasaules uzskatos, iegūstot draudzīgas attiecības ar Japānu, krievi pirmām kārtām mēģināja izplatīt savu reliģiju. Galvenais pareizticības izplatīšanas līdzeklis Japānā bija krievu skolas. Pirmā no šādām skolām tika izveidota Hakodatē 1871. gadā, otrā – Tokijā nākamajā gadā.¹¹ Tokijas skola faktiski sadalījās trīs skolās: katehētu skola, kurā katehēti tika apmācīti izplatīt pareizticīgo uzskatus starp saviem tautiešiem; tulkotāju skola, kurā tika sagatavoti reliģisko rakstu tulkotāji no krievu valodas japāņu valodā; un seminārs, kas kļuva par pamatskolu un krievu valodas skolu ikvienam, kurš vēlējās mācīties krievu valodu.¹² Nav brīnums, ka pēdējā piesaistīja visvairāk studentu, jo japāņi bija drīzāk ieinteresēti jaunas valodas un kultūras apgūvē, nekā citas valsts reliģijā.

⁸ Morris I. (ed.). *Modern Japanese Stories: An Antology*. Rutland, Vermont: Charles E. Tuttle Company, 1962, 9. lpp.

⁹ *Ibid.*, 10. lpp.

¹⁰ *Ibid.*, 11. lpp.

¹¹ Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*, 358. lpp.

¹² *Ibid.*

1880. gadā izveidojās literārais pulciņš, kurā piedalījās izglītoti japāņi ar augstu krievu valodas prasmes līmeni.¹³ Šī pulciņa nosaukums bija “Mīlestības kompānija” jeb *Aiai-ša*, kuras mērķis bija izdot laikrakstu “Baznīcas Vēstnesis”.¹⁴ Lai gan šis laikraksts bija pārsvarā veltīts kristietības patiesību izplatīšanai, tajā tika publicēts arī daudz vispārīgas informācijas par krievu dzīvi un kultūru. Tas noteikti palielināja vispārējo interesi par Krieviju. Turklāt, pēc 1895. gada konfrontācijas ar Krieviju par ietekmes sfēru Korejas pussalā,¹⁵ Japānas valdība sāka vākt izlūkdatus par Krieviju, it sevišķi Krievijas impērijas trūkumiem un vājajām vietām.¹⁶ Līdz ar to, informācijas par Krieviju un tās darbībām Japānai bija daudz, pat ja tā bija lielākoties naidīga.

Taču tas nenozīmē, ka citas informācijas nebija pieejamas vispār. Japānai bija ievērojamas zināšanas par krievu valodu, kultūru un literatūru. Japānas akadēmiķiem un izglītotajai sabiedrības daļai bija milzīga interese par Tolstoja, Gorkija un Dostojevskas rakstiem un sociālajiem uzskatiem. Tokijā parādījās gan valdības kontrolētas, gan privātas akadēmijas krievu valodas apguvei.¹⁷ Gadsimtu mijā japāņu valodā tika tulkoti arī daudzi krievu deviņpadsmitā gadsimta klasiķu darbi. 1892. gadā sieviešu pareizticīgā skola sāka izdot jaunu žurnālu “Oraņišiki”, kurā tika iekļauti daudzi raksti par krievu literatūru.¹⁸ Japāņi aktīvi piedalījās krievu literatūras un literārās kritikas tulkošanā un izplatīšanā. Viņi pārņēma krievu klasiķu rakstīšanas metodes un attieksmi pret saviem darbiem.¹⁹

Pareizticīgās baznīcas kontrolētas skolas, kā iepriekš minēts, veicināja krievu valodas apgušanu Japānā.²⁰ Taču tikpat lielu ieguldījumu krievu valodas un literatūras zināšanas līmeņa paaugstināšanā sniedza arī tādas Japānas iestādes kā, piemēram, Tokijas Svešvalodu universitāte (東京外国語大学 *tōkyō gaikokugo daigaku*) un Vasedas universitāte (早稲田大学 *waseda daigaku*).²¹ Divdesmitā gadsimta sākumā saasinājās ģeopolitiskās pretrunas starp Japānu un Krieviju Tālajos Austrumos²², tāpēc šo iestāžu mērķis bija patriotisks: likt japāņu

¹³ Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*, 358. lpp.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Šiliņš J. *Krievijas–Japānas karš*. Skatīts 2022. gada 22. janvārī no <https://enciklopedija.lv/skirklis/64752-Krievijas%20%80%93Jap%C4%81nas-kar%C5%A1>

¹⁶ Hugh C. *The Japanese achievement*. London: Sidgwick and Jackson; New York: St. Martin's Press, 1990, 12. lpp.

¹⁷ *Ibid.*, 11. lpp.

¹⁸ Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*, 358. lpp.

¹⁹ *Ibid.*, 364. lpp.

²⁰ *Ibid.*, 363. lpp.

²¹ *Ibid.*

²² Мещеряков А.Н., Хатано С. (ред.), Хоя Т. (ред.). *Японо-Российские отношения; История в фотографиях*, 6. lpp.

studentiem izprast kaimiņvalsti, kas tuvākajā laikā varētu kļūt gan par Japānas sabiedroto, gan, gluži pretēji, – par ienaidnieku.

1904. gadā sākās Krievijas-Japānas karš, kuru izraisīja cīņa par ietekmi Korejas pussalā un Ziemeļķīnā (Mandžūrijā).²³ Tomēr karš beidzās diezgan ātri, un 1905. gadā ar Amerikas prezidenta Teodora Rūzvelta (1858-1919) starpniecību Portsmutā tika parakstīts miera līgums.²⁴ Pēc miera noslēgšanas saspīlētās attiecības starp Krieviju un Japānu pamazām uzlabojās, un japāņiem paaugstinājās interese par Krieviju. Japāņi tulkoja Tolstoja, Turgeņeva, Dostojevskā, Čehova, Ļermontova, Puškina, Gogoļa, Merežkovska, Koroļenko, Garšina, Sologuba, Kuprina, Andrejeva, Arcibaševa un Gorkija darbus.²⁵

Situācija starpvalstu attiecībās atkal krasi mainījās pēc 1917. gada Oktobra revolūcijas. Tāpat kā gandrīz visur pasaulē, Japānā boļševiku valdība tika uzskatīta par nelegitīmu, un bija skaidrs, ka Krievijas impērija neievēroja iepriekš nolīgtās starptautiskās saistības.²⁶ Taču Oktobra revolūcija, tāpat kā Krievijas-Japānas karš, pievērsa japāņu uzmanību Krievijai. Pēc Pirmā pasaules kara un tam sekojošās depresijas japāņi atkal bija kāri pēc jaunām idejām un ar interesi lasīja padomju literatūru.²⁷ Līdz ar to klasiķu darbu nozīme sāka mazināties, un tikai pāris desmitgades vēlāk tā atgriezīsies japāņu literārajā pasaulē, lai ietekmētu mūsdienu japāņu autorus. Taču vispirms apskatīsim, kāda bija japāņu literārā aina kopumā.

²³ Šiliņš J. *Krievijas–Japānas karš*. Skatīts 2022. gada 22. janvārī no <https://enciklopedija.lv/skirklis/64752-Krievijas%E2%80%93Jap%C4%81nas-kar%C5%A1>

²⁴ Хатано С. (ред.), Хоя Т. (ред.), Мещеряков А.Н. *Японо-Российские отношения; История в фотографиях*, 6. lpp.

²⁵ Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*, 366. lpp.

²⁶ Хатано С. (ред.), Хоя Т. (ред.), Мещеряков А.Н. *Японо-Российские отношения; История в фотографиях*, 6. lpp.

²⁷ Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*, 366. lpp.

1.2. Krievu klasiskās literatūras ietekme uz japāņu literāro ainu

Mēs varam izsekot līdzīgi daudziem aspektiem, kuri ietekmēja japāņu modernās literatūras veidošanos, bet viens no pašiem galvenākajiem ir Japānas literatūras toreizējā zemā kvalitāte. Ja vēlīnā Tokugavas²⁸ literatūra būtu bijusi straujāka un radošāka, iespējams, ka Rietumu literatūras ietekme nebūtu izpaudusies tik spilgti. Vēlīnā Tokugavas perioda romāni netika cienīti un tika uzskatīti, ka tie ir paredzēti tikai bērniem un sievietēm. Taču, līdz ar Rietumu literatūras ieplūšanu, romāna pozīcija japāņu literārajā ainā nostiprinājās.²⁹

1885. gads parasti tiek uzskatīts par svarīgāko periodu mūsdienu japāņu romāna attīstībā.³⁰ Tajā gadā tika izdota Cubouči Šōjō (坪内 逍, Tsubouchi Shōyō 1859-1935) grāmata "Romāna būtība" (「小説神髓」 Shōsetsu shinzui).³¹ Šis bija ne tikai pirmais nozīmīgais jaunā laikmeta kritiskais darbs, bet arī pirmais nopietnais romāna teorētiskais pētījums Japānā.³² Ievērojamā "Romāna būtības" daļā japāņu romāna toreizējais stāvoklis tiek kritizēts un salīdzināts ar Rietumu romānu kā paraugu, kuram jāseko. Pēc Cubouči domām romāna atdzimšana Japānā bija saistīta ne tikai ar Rietumu romānu ienākšanu Japānā, bet arī ar jaunu drukāšanas metožu izgudrošanu un izglītības līmeņa paaugstināšanos.³³

Interesanti, ka Krievijā, gluži pretēji, izglītības līmenis un tipogrāfijas attīstības līmenis bija ievērojami zemāki, nekā Japānā. Ja Japānā 18. gadsimta 80. gados varēja izdrukāt 3000 publikācijas gadā, Krievijā tajā pašā periodā tika izdrukāti ap 400 eksemplāriem.³⁴ Tas ir saistīts ar to, ka japāņi iepazinās ar drukāšanu daudz agrāk par krieviem – japāņiem bija daudzu gadu pieredze ar budistu tekstu izgribšanu koka platēs.³⁵ Turklāt Krievijā zemā izglītības līmeņa dēļ, pretēji Japānas gadījumam, literāra valoda un sarunvaloda tik ļoti neatšķīrās. Kā ir zināms, Japānā atšķirība starp literāro valodu un sarunvalodu bija ļoti izteikta, un tā bija vēl viena problēma, kas bija jārisina.³⁶

²⁸ Ray M. Tokugawa period. Skatīts 2022. gada 24. janvārī no <https://www.britannica.com/event/Tokugawa-period>

²⁹ Morris I. (ed.). *Modern Japanese Stories: An Antalogy*, 12. lpp.

³⁰ *Ibid.*

³¹ *Ibid.*

³² *Ibid.*

³³ *Ibid.*

³⁴ Cyril E.B. (ed.). *The Modernization of Japan and Russia: a comparative study*. New York: Free Press, 1975, 109. lpp.

³⁵ *Ibid.*, 108. lpp.

³⁶ Brune K. The Translation Zone: Translational Travels, Creative Transformations. // *Million Studies Journal*, volume 62, Issue 2, 2018, 35. lpp.

Cubouči paziņoja, ka problēmu risinājums ir japāņu literatūras "modernizēšana". Tas ietvēra mūsdienu Rietumu daiļliteratūras reālistiskās pieejas pieņemšanu. Cubouči uzskatīja, ka japāņu rakstniekiem īpaši jātiecas pēc psiholoģiskā reālisma, lai viņi varētu ticami atveidot vīriešu un sieviešu psihes sarežģīto darbību.³⁷ Saskaņā ar Cubouči izvirzītajām idejām, Rietumu literatūras pieplūdums ne tikai ietekmēja stilu un rakstīšanas modeļus, bet arī mudināja japāņus atrauties no novecojušām tradīcijām un reālistiskā veidā aprakstīt apkārtējo pasauli.³⁸ Japāņu lasītājus, meklējot jaunu dzīvesveidu, piesaistīja krievu literatūra, jo tā risināja līdzīgas problēmas un meklēja apslēptu patiesību un taisnīgumu. Japāņu autori, savukārt, iemācījās, kā romānus var izmantot ne tikai kā izklaides veidu, bet arī kā sociālo ideju paušanas līdzekli.³⁹

19. gadsimta 80. gados Rietumu darbu plūsma kļuva arvien straujāka, un tā turpinās arī mūsdienās.⁴⁰ Vairāki Meidži perioda (1868-1912)⁴¹ talantīgi rakstnieki veltīja lielu daļu sava laika viena vai vairāku Eiropas autoru tulkošanai. Pateicoties šiem tulkojumiem, japāņu lasītāji pirmo reizi iepazinās ar dažādiem mūsdienu daiļliteratūras aspektiem.⁴² Kopš tā laika liela daļa mūsdienu krievu literatūras (lielākoties deviņpadsmitā gadsimta proza) tika tulkota japāņu valodā un ieguva ievērojamu lasītāju loku Japānā.⁴³

Tomēr tulkojuma kvalitāte ietekmē daiļdarbu uztveri, un pirmajiem krievu literatūras tulkojumiem bija daudz problēmu. Sākotnēji japāņi tulkoja krievu literatūru no citām eiropiešu valodām oriģinālvalodas vietā. Tā laika netieši tulkojumi no angļu valodas bieži nebija augstas kvalitātes, un tas noteikti traucēja krievu literatūras izpratnei.⁴⁴ Taču japāņi uztvēra lasīšanu kā vienu no svešas kultūras iepazīšanas veidiem, tādēļ viņi lasīja pat sliktas kvalitātes tulkojumus, pat ja nebija pilnībā iespējams novērtēt sižeta un stila kvalitāti.⁴⁵

Meidži perioda sākumā tulki atļāvās mainīt tekstu un izņemt tās detaļas, kuras var likties neizprotamas japāņu lasītājiem. Turklāt viņi pasniedza rakstīto pavisam tieši, neatstājot iespēju

³⁷ Morris I. (ed.). *Modern Japanese Stories: An Antalogy*, 13. lpp.

³⁸ *Ibid.*, 12. lpp.

³⁹ Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*, 364. lpp.

⁴⁰ Morris I. (ed.). *Modern Japanese Stories: An Antalogy*, 12. lpp.

⁴¹ Nussbaum L.-F. *Japan encyclopedia*. Cambridge, Massachusetts: Belknap Press of Harvard University Press, 2005, 624. lpp.

⁴² Morris I. (ed.). *Modern Japanese Stories: An Antalogy*, 12. lpp.

⁴³ Numano Mitsuyoshi. The Role of Russian Literature in the Development of Modern Japanese Literature from the 1880's to the Present: Some Remarks on Its Peculiarities. // *Contemporary Literary Studies*, 2016, 336. lpp.

⁴⁴ Садокова А.Р. Первые переводы русской классики в Японии: от забавных казусов до общенационального признания. // *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, Тамбов: Грамота, 2018. № 7(85), 51. lpp

⁴⁵ Numano Mitsuyoshi. The Japanese Translations of Russian Literature: Dostoevsky, Turgenev and Gogol. // Серия «ФИЛОЛОГИЧНИ НАУКИ». 2018. № 2 (16), 92. lpp

dažādām interpretācijām, ko krievu klasiķiem ļoti patika iekļaut savos daiļdarbos. Noteikti jāņem vērā arī fakts, ka japāņiem vienkārši nebija skaidri vairāki daiļdarbos analizētie aspekti, kas bija dziļi saistīti ar Krievijas vēsturi, reliģiju un krievu mentalitāti.⁴⁶ Šādu tulkojumu neprecizitāšu rezultātā krievu klasiķu meistarība un stila īpatnības tika pasniegtas nepilnīgi.

1889. gadā, kad Učida Roans (内田魯庵 Uchida Roan, 1868-1929) pirmo reizi izlasīja Dostojevska romānu “Noziegums un sods” angļu tulkojumā, viņš bija ļoti pārsteigts par Dostojevska stilu un romānā iekļautajām tēmām, tāpēc nolēma nekavējoties to pārtulkot japāņu valodā.⁴⁷ Učida Roans nezināja krievu valodu, tāpēc viņš tulkoja šo romānu no angļu valodas, taču labi izprotot netieša tulkojuma trūkumus, viņš konsultējās ar savu draugu Hasegavu Tacunosuke (長谷川辰之助 Hasegawa Tatsunosuke), kuram bija augsts krievu valodas prasmju līmenis. Hasegava Tacunosuke ir plašāk pazīstams ar savu pseidonīmu Futabatei Šimei (二葉亭四迷 Futabatei Shimei, 1864-1909).⁴⁸

Futabatei Šimei bija ne tikai 19. gadsimta beigu izcilākais krievu darbu tulkotājs, bet arī romānists, kura darbos atspoguļojas krievu reālisma ietekme. Futabatei piecus gadus studēja krievu literatūru Tokijas Svešvalodu universitātē, kur viņš lasīja krievu klasiķu darbus oriģinālvalodā un pat sāka tos tulkot.⁴⁹ No krievu romānistiem viņš lielākoties tulkoja Turgeņeva darbus.⁵⁰ Varam spriest, ka tieši šo iemeslu dēļ, Turgeņevs kļuva par autoru, no kura Futabatei ietekmējās visvairāk, rakstot savus darbus.

Futabatei interese krievu literatūrā bija saistīta ne tikai ar krievu klasiķu meistarību, bet arī ar viņa vēlmi modernizēt japāņu literāro valodu, tieši kā Cubouči Šōjō rakstīja savā esejā “Romāna būtība”. Futabatei 1888. gada “Randiņš” tulkojums no Turgeņeva cikla “Mednieka piezīmes” kļuva par revolūciju jauna reālistiska stila meklējumos un par pirmo sarunvalodas lietojumu modernajā japāņu literatūrā.⁵¹ Futabatei romāns “Peldošais mākonis” (「浮雲」 Ukigumo) tika sarakstīts laikā no 1887. līdz 1889. gadam.⁵² Šis bija pirmais mūsdienu japāņu

⁴⁶ Садокова А.Р. Первые переводы русской классики в Японии: от забавных казусов до общенационального признания, 51. lpp

⁴⁷ Numano Mitsuyoshi. The Role of Russian Literature in the Development of Modern Japanese Literature from the 1880's to the Present: Some Remarks on Its Peculiarities, 334. lpp.

⁴⁸ *Ibid.*, 333. lpp.

⁴⁹ Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*, 364. lpp.

⁵⁰ Hugh C. *The Japanese achievement*. London: Sidgwick and Jackson; New York: St. Martin's Press, 1990, 203. lpp.

⁵¹ Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*, 364. lpp.

⁵² Hugh C. *The Japanese achievement*, 203. lpp.

romāns, kas atspoguļoja Cubouči Šōjō idejas.⁵³ Šajā ziņā nav pārspīlēts apgalvojums, ka krievu literatūras tulkojums kalpoja par vienu no svarīgākajiem paraugiem jaunajai literārajai valodai (言文一致 genbun icchi) un modernā japāņu romāna veidošanai.⁵⁴

Vēl viens ievērojams japāņu tulks un literārais kritiķis, kurš izplatīja krievu rakstus un idejas, bija Nobori Šomu (昇曙夢 Nobori Shomu, 1878-1958), kurš pēc Futabatei iepazīstināja japāņu lasītājus ar tādiem krievu rakstniekiem kā Andrejevs, Arcibaševs, Balmonts, Zaicevs un Sologubs.⁵⁵ Sologuba "Saindētais dārzs" Šomu Nobori tulkojumā un Ogai tulkotā stāstu krājumā "Starptautiskie stāsti" (「諸国物語」 Kokusai monogatari) iekļautie darbi kļuva par tā laika jaunības simbolu priekš jaunajiem lasītājiem.⁵⁶

Tomēr krievu literatūras ietekme uz japāņu jauniešiem un rakstniekiem nebija tikai pozitīva. Gadsimta beigu krievu klasiķu darbiem un no tiem iedvesmojušamies japāņu rakstnieku darbiem parādījās viena kopīga iezīme. Daudziem rakstniekiem un viņu darbu varoņiem radās hipohondrija, kuras dēļ cilvēki, būdami fiziski veseli, pārspīlēti rūpējas par savu veselības stāvokli un dzīvoja bailēs, ka ar viņiem kaut kas notiks.⁵⁷ Takaši Minamoto savā rakstā par Sōseki un krievu 20. gadsimta beigu literatūru atzīmē, ka tas veidoja un atspoguļoja tā laika lasītāju kopējo garīgo noskaņojumu.⁵⁸

Krievu klasiķu popularitāte Japānā turpinājās līdz 20. gadsimta 20. gadu sākumam, kad Japānas proletāriešu literatūras kustība ieguva lielāku lomu, un līdz ar to komunistiskie rakstnieki kļuva aktuālāki.⁵⁹ Komunistiskās skolas ietekme palielinājās arī tādēļ, ka tajā laikā Japānā arvien populārāka kļuva padomju literārā kritika. Kad Japānas valdības iestādes sāka apspiest kreiso kustību, pirmsrevolūcijas rakstnieki atguva popularitāti. Pēc Otrā pasaules kara padomju literatūra tika brīvi izplatīta, bet to lasīja jau kopā ar klasiķiem, nevis to vietā.⁶⁰

⁵³ Morris I. (ed.). *Modern Japanese Stories: An Antalogy*, 14. lpp.

⁵⁴ Numano Mitsuyoshi. The Role of Russian Literature in the Development of Modern Japanese Literature from the 1880's to the Present: Some Remarks on Its Peculiarities, 334. lpp.

⁵⁵ Minamoto Takashi. Sōseki and Russian Fin-de-Siècle Literature: Around Sore Kara (And Then). // *International Symposium on the Modernity of Soseki*. Tokyo: Waseda RILAS Journal No. 3, 2015, 406. lpp.

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*, 367. lpp.

⁶⁰ *Ibid.*

1945. gadā tika dibināts literatūras žurnāls “Mūsdienu Literatūra” (「近代文学」 kindai bungaku).⁶¹ Lai gan šī žurnāla rakstnieki nespēja lasīt krievu valodā, viņiem bija pārsteidzoši labas zināšanas par krievu literatūru. Tādu žurnāla biedru kā Sasaki Kiiči (佐々木基一 Sasaki Kiichi, 1914-1993) (par Čehovu), Haņija Jutaka (埴谷雄高 Haniya Yutaka, 1909-1997) (par Dostojevski) un Honda Šūgo (本多秋五 Honda Shūgo, 1908-2001) (par Tolstoju) kritiskie darbi ir kļuvuši par mūsdienu kritikas klasiku.⁶² Taišō periodā (1912-1926)⁶³ Japānā tika izveidota jauna pētniecības joma, kura nodarbojās ar ārzemju literatūras pētīšanu oriģinālvalodā.⁶⁴

20. gadsimta 60. gados Vasedas Universitātes Krievu literatūras nodaļa sagatavoja daudzus jaunus rakstniekus, tostarp Icuki Hirojuki (五木寛之 Itsuki Hiroyuki, dzimis 1932. gadā), Miki Taku (三木卓 Miki Taku, dzimis 1935. gadā) un Gotō Meisei (後藤明生 Gōtō Meisei, 1932–1999), kuri kopā izveidoja "krievu frakciju".⁶⁵ Taču tajā laikā pastāvēja arī daudzi rakstnieki, kuri labi pārzināja krievu literatūru, neskatoties uz to, ka viņi nebija to studējuši. Šādu rakstnieku starpā bija tādi japāņu autori kā Maruja Saiiči (丸谷才一 Maruya Saiichi, 1925-2012), Kaga Otohiko (加賀乙彦 Kaga Otohiko, dzimis 1929. gadā), Ōe Kendzaburō (大江健三郎 Ōe Kenzaburō, dzimis 1935. gadā) un Inoue Hisaši (井上ひさし Inoue Hisashi, 1934-2010).⁶⁶

Kopš 20. gadsimta 80. gadiem Japānas interese par ārzemju, tostarp krievu, literatūru ir mazinājusies.⁶⁷ Taču mūsdienu Japānā joprojām ir daudz rakstnieku, kas nodarbojas ar krievu literatūras pētīšanu un turpina rakstīt iespaidojoties no tās.

⁶¹ Numano Mitsuyoshi. The Role of Russian Literature in the Development of Modern Japanese Literature from the 1880's to the Present: Some Remarks on Its Peculiarities, 338. lpp.

⁶² *Ibid.*

⁶³ Pletcher K. *Taishō period*. Skatīts 2022. gada 24. janvārī no <https://www.britannica.com/event/Taisho-period>

⁶⁴ Minamoto Takashi. Sōseki and Russian Fin-de-Siècle Literature: Around Sore Kara (And Then), 408. lpp.

⁶⁵ Numano Mitsuyoshi. The Role of Russian Literature in the Development of Modern Japanese Literature from the 1880's to the Present: Some Remarks on Its Peculiarities, 338. lpp.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ *Ibid.*

2. KRIEVU KLASIĶU SIŽETA UN STILA IZMANTOŠANA MODERNAJĀ JAPĀŅU LITERATŪRĀ

Lai gan krievu literatūras ietekme uz Japānas modernistiem ir neapšaubāma, šīs ietekmes izpausmes toreiz un mūsdienās atšķiras. Šajā nodaļā tiks aplūkoti daži no spilgtākajiem krievu klasiskās literatūras ietekmes uz 19. gadsimta otrās puses – 20. gadsimta pirmās puses japāņu sižetiem un stilu piemēri un izskaidroti iemesli, kuru dēļ tieši šie aspekti tika ietekmēti.

Pirmais krievu literatūras darbs, kas tika tulkots japāņu valodā, bija Puškina "Kapteiņa meita" (1883).⁶⁸ Tulkotājs bija Takasu Džisuke (高須治助 Takasu Jisuke, 1859-1909), tā laika vadošais krievu valodas eksperts.⁶⁹ Kopš 1880. gadiem parādījās vairāki talantīgi tulkotāji, kuri tulkoja tieši no krievu valodas, tādējādi sniedzot lielu ieguldījumu mūsdienu krievu literatūras lasītāju loka veidošanā Japānā. Visintensīvāk krievu literatūras izplatīšanās notika Meidži perioda pirmajā pusē, un krievu klasiku darbi piedāvāja japāņiem pavisam jaunu pieredzi ar dziļām psiholoģiskām tēmām un izcilu rakstīšanas stilu. Taču tajā laikā krievu literatūra lielākoties joprojām tika tulkota no angļu valodas un tas nozīmēja, ka japāņi lasīja "pārstrādātus" daiļdarbu variantus un nevarēja pilnā mērā izvērtēt tos.

Situācija uzlabojās, kad mazliet vēlāk parādījās talantīgi tulki, piemēram, iepriekš minētais Futabatei Šimei, kurš centās maksimāli precīzi nodot daiļdarba jēgu, vienlaicīgi saglabājot īsto ritmu un autora stilu. Šādu tulkojumu metodi ir pieņemts dēvēt par *foreignization*, jo šajā gadījumā saturs un stils netiek mainīti, lai to vienkāršotu priekš tulkojuma patērētāju valodas.⁷⁰

Kaut arī uztvert krievu klasiku darbu sižetu un stilu vislabāk varēja, lasot tos tiešajā tulkojumā, vairāki pazīstami japāņu rakstnieki ietekmējās no darbiem netiešajā tulkojumā. Mori Ōgai (森鷗外 Mori Ōgai, 1862-1922) lasīja krievu klasiku darbus vācu valodā, savukārt Arišima Takeo (有島武郎 Arishima Takeo, 1878-1923), Nacume Sōseki (夏目金之助 Natsume

⁶⁸ Numano Mitsuyoshi. The Role of Russian Literature in the Development of Modern Japanese Literature from the 1880's to the Present: Some Remarks on Its Peculiarities, 333. lpp.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ Numano Mitsuyoshi. Haruki vs. Karamazov. The influence of the Great Russian Literature on Contemporary Japanese Writers. //世界文学へ／世界文学から, Renyxa 3, 2012, 190. lpp

Sōseki, 1867-1916) un Akutagava Rjūnosuke (芥川龍之介 Akutagawa Ryūnosuke, 1892-1927) lasīja tos angļu valodā. Viņu zināšanas krievu literatūrā, kas iegūtas, lasot netiešus tulkojumus, ietekmēja viņu darbus.⁷¹ Var teikt, ka toreiz Japānā izveidojās jauna "lasīšanas" forma.⁷² Tādējādi, lai gan netiešu tulkojumu ir pieņemts uzskatīt par problēmu, nedrīkst noliegt tā lomu krievu klasiku ideju paušanā un izplatībā Japānā. Šajā nodaļā tiks apskatīti divi daiļdarbi, kuru autori ietekmējās no tieša tulkojuma un viens daiļdarbs, kura autors ietekmējās no netieša tulkojuma.

2.1. Turgeņeva ietekme

Kuņikida Doppo (国木田 獨歩 Kunikida Doppo, 1871 – 1908), viens no japāņu naturālisma dibinātājiem, savā stāstu krājumā "Musašino" (「武蔵野」 Musashino, 1901) atzīst, ka viņš daudz iemācījās no Turgeņeva stāsta "Randiņš" Futabatei tulkojumā.⁷³ Lai gan viņš dzīvoja Tokijā vairāk kā desmit gadus, tikai pateicoties "Randiņa" izlasīšanai viņš izprata koku lapkriša skaistumu. Kuņikida skaidro, ka Japānas rietumu un ziemeļaustrumu iedzīvotājiem nav iespējams izprast miglas, lietus, vēja, sniega, mākoņaina laika, lapu krāsas maiņas, lapkriša noslēpumu, ko var novērot lapu koku birzē. Kuņikida Doppo saka, ka "*parasti japāņu mākslā tiek attēlotas priežu birzes, bet dziesmās nedzied par lietu, ko sadzird no ozolu birzes dziļumiem.*"⁷⁴ Būtībā visas šādas parādības vislabāk ir novērojamas lapu koku birzē. Pateicoties lapotnei šādā birzē izveidojas vesela simfonija mijiedarbībā ar dabu, kas nemēdz notikt priežu birzē. Lapu koku birzē ir iespējams patiesi izjust gada laiku maiņu, kas ir ļoti svarīga japāņiem. "Musašino" daiļdarbā viņš citē visu stāsta "Randiņš" pirmo rindkopu Futabatei tulkojumā un vēlāk sniedz komentāru.⁷⁵ Pirms sākt rakstīt "Musašino", Kuņikida Doppo bija pierakstījis savus novērojumus dienasgrāmatā no rudens līdz ziemei. Ierakstā par 26.septembri viņš raksta "*Dienas vidū biju birzē. Sēdēju birzes dziļumā un skatījos apkārt, klausījos, ieskatījos un meditēju.*" Kuņikida vēlāk pievērs uzmanību tam, ka līdzīgi arī

⁷¹ Numano Mitsuyoshi. The Role of Russian Literature in the Development of Modern Japanese Literature from the 1880's to the Present: Some Remarks on Its Peculiarities, 336. lpp.

⁷² Minamoto Takashi. Sōseki and Russian Fin-de-Siècle Literature: Around Sore Kara (And Then), 407. lpp.

⁷³ Kunikida Doppo. *Doppo Kunikida Complete works (Japanese Edition)*. Kindle Edition, 2014, 581. lpp.

⁷⁴ *Ibid.*, 579. lpp.

⁷⁵ *Ibid.*, 580. lpp.

Turgeņevs aprakstīja, kā viņa stāsta galvenais varonis septembrī atnāca birzes dziļumā, apsēdās, skatījās apkārt un klausījās.

「同二十六日—— 午後林を訪う。林の奥に座して四顧し、傾聴し、睥視し、黙想する。」⁷⁶

「秋九月中旬というころ、一日自分が樺の林の中に座していたことがあった。自分は座して、四顧して、そして耳を傾けていた。」⁷⁷

Kunikida Doppo, pētot Musašino līdzenuma birzi, savā stāstā neapzināti darīja visu tieši tā kā Turgeņeva varonis, bet tādēļ, ka viņam nepietika zināšanu par lapu koka birzes vērošanas principiem, sākumā viņš nespēja izprast un aprakstīt tās skaistumu tikpat dziļi un izteiksmīgi, cik to darīja Turgeņevs.

Slavenais orientālists Nikolajs Konrāds (1891 – 1970) savā esejā, analizējot Turgeņeva tulkojuma ietekmi, aplūko šo jautājumu no senos laikos izveidojušos Japānas dabas mākslinieciskā attēlojuma viedokļa.⁷⁸

Japānas ainava ir aprakstīta "*austrumu glezniecībai raksturīgā lineārā perspektīvā*", bet Eiropas ainava ir aprakstīta, "*pievienojot gaisa perspektīvu, apvienojumā ar gaismēnu*". Viņš turpina: "*Japāņu rakstnieki, gleznojot ainavas ar valodas palīdzību, ir pieraduši uztvert šo ainavu lineārā perspektīvā. Turgeņeva ainavā, savukārt, viņi sajuta telpas dziļumu un gaismēnu.*"⁷⁹

Tādējādi Futabatei caur Turgeņeva tulkojumu ir parādījis japāņu rakstniekiem un lasītājiem jaunu perspektīvas uztveri un jaunu lapu koku biržu apraksta paņēmieni.

⁷⁶ Kunikida Doppo. *Doppo Kunikida Complete works (Japanese Edition)*, 577. lpp.

⁷⁷ *Ibid.*, 579. lpp.

⁷⁸ Киносита Т. *Антропология и поэтика творчества Ф. М. Достоевского. Сб. ст. / Пред. В. Туниманова.* СПб.: Серебряный век, 2005. 138. lpp.

⁷⁹ *Ibid.*, 139. lpp.

2.2. Gogoļa ietekme

Akutagava Rjūnosuke bieži izmantoja krievu darbus kā šablonu un pārnesa tos japāņu realitātē. Par pamatu viņš izmantoja Gogoļa stāstus. Viens no spilgtākajiem Gogoļa ietekmes piemēriem Akutagavas daiļradē ir stāsts "Deguns".

Gogoļa stāsts "Deguns" tika publicēts 1836. gadā literatūras žurnālā "Sovremennik".⁸⁰ Stāsta galvenais varonis – kolēģijas piesēdētājs Kovaļovs – zaudē savu degunu un, meklējot to visā Pēterburgā, jūtās nedroši un neveikli bez sava deguna. Kovaļovs pamanīja uz ielas cilvēku valsts padomnieka apģērbā un viņā atpazīna savu degunu. Visa stāsta gaitā Kovaļovs cenšas atrast šo valsts padomnieku, lai atgūtu savu degunu atpakaļ. Galu galā Kovaļova deguns tiek noķerts un atdots viņam, taču Kovaļovam pat ar ārsta palīdzību neizdodas to pielikt atpakaļ. Kādā jaukā dienā Kovaļovs beidzot pamostas ar degunu gludas virsmas vietā un turpina savu ikdienišķo dzīvi tā, it kā nekas nebūtu noticis. Šeit deguns ir saprotams kā cilvēka reputācijas simbols. Šādā veidā Gogolis gribēja parādīt, ka cilvēka reputācija var ne tikai būt pārāka par pašu cilvēku, bet arī eksistēt atsevišķi no viņa.

Akutagavas Rjūnosuke satīriskais stāsts "Deguns" (「鼻」 Hana) tika publicēts 1916. gadā Tokijas universitātes žurnālā (「新思潮」 Shinshichou).⁸¹ Tajā laikā Gogoļa "Deguns" vēl nebija pārtulkots uz japāņu valodu, tāpēc var secināt, ka Akutagava lasīja šo stāstu angļu tulkojumā, tāpēc viņš ietekmējas tikai no sižeta. Japānā tiek uzskatīts, ka priesteri ir cienjami un bezgrēcīgi cilvēki, bet šajā stāstā Akutagava parāda viņus kā parastus cilvēkus, kuriem ir savas bažas un nepilnības, tostarp skaudība. Galvenais varonis vārdā Dzenči Naigu ir priesteris, kurš nav apmierināts ar savu ārējo izskatu, it sevišķi viņam nepatīk viņa garais deguns. Cilvēki apsmej viņu, un Naigu visu laiku dzīvo nemierā, baidoties, ka kāds ierunāsies par viņa degunu. Reiz viņam tiek piedāvāta procedūra priekš deguna saīsināšanas un Naigu tai piekrīt. Taču nākamajā dienā ļaudis joprojām jokoja un smejas, kad redz Naigu, bet nu jau cita iemesla dēļ. Šī priesteri izteiksmīgākā iezīme bija viņa garais deguns un, kad tas kļuva īsāks, Naigu izskatījās neveikli un "nepareizi". Procedūras efekts ilga tikai pāris dienas un, kad Naigu beidzot pamodās no rīta ar savu iepriekšējo degunu, viņš bija priecīgs, domājot par to, ka vairs

⁸⁰ Гоголь Н. Повести. Пьесы. Мёртвые души. М.: Художественная литература, 1975. 628. lpp.

⁸¹ Hirayama Makoto 平山誠 (入力)、Noguchi Eiji 野口英司 (入力)、Morimitsu Junji もりみつじゅんじ (校正). Hana 鼻. Skatīts 2022. gada 8. maijā no

https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/files/42_15228.html

neviens nevarēs jokoties par viņa neveiklo īso degunu. Akutagava savā stāstā parāda, ka cilvēkam ir jāpieņem sevi tādu, kāds viņš ir, neskatoties uz trūkumiem vai nepilnībām, jo tās arī veido mūsu individualitāti.

Tāpat abos stāstos ir daudz līdzību – situācijas ir absurdas un nav iespējamās īstajā dzīvē, abu stāstu galvenie varoņi veic ārstniecības procedūras (lai gan to rezultāts un mērķis šiem varoņiem bija atšķirīgs), viņi abi jūtas neveikli un baidās no cilvēku attieksmes. Dažas no varoņu domām arī ir līdzīgas:

“Будь я без руки или без ноги — все бы это лучше; будь я **без ушей** — скверно, однако ж все сноснее; но без носа человек — черт знает что: птица не птица, гражданин не гражданин, — просто возьми да и вышвырни за окошко!”⁸²

Kaut es būtu zaudējis roku vai kāju, tas nebūtu tik slikti; kaut es būtu pazaudējis **ausis**, tas būtu bijis diezgan slikti, bet tomēr ciešami; bet cilvēks bez deguna ir Dievs vien zina kas; viņš nav ne putns, ne cilvēks, vienkārši paņemiet viņu un izmetiet pa logu!⁸³

「内供は、震旦の話の序に蜀漢の劉玄徳の耳が長かったと云う事を聞いた時に、それが鼻だったら、どのくらい自分は心細くなるだろうと思った。」⁸⁴

⁸² Гоголь Н.В. *Н. В. Гоголь Том 3 (Собрание сочинений в шести томах)*. Москва: Государственное издательство художественной литературы Гослитиздат, 1959, 59. lpp.

⁸³ Autores tulkojums latviešu valodā

⁸⁴ Hirayama Makoto 平山誠 (入力)、Noguchi Eiji 野口英司 (入力)、Morimitsu Junji もりみつじゅんじ (校正) . Hana 鼻. Skatīts 2022. gada 8. maijā no

https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/files/42_15228.html

Kad Naigu uzzināja, ka ievadā stāstam par Ķīnu tiek stāstīts, ka Šu Han impērijas dibinātājam Liu Bei bija garas **ausis**, viņš iedomājas, ka justos mazāk vientuļi, ja ausu vietā Liu Bei būtu garš deguns.⁸⁵

Kā Kovaļovs, tā arī Naigu izmanto salīdzinājumu ar ausīm un abi uzskata, ka viņu problēma ar degunu ir pati šausmīgākā. Viņi nejūtas kā parasti cilvēki un tas rada viņos atsvešinātības sajūtu.

Gogoļa un Akutagavas humora izjūta bija tik līdzīga, ka, ja mēs nepievērsīsim uzmanību kultūras un vēstures kontekstam, rodas sajūta, ka abus darbus ir uzrakstījis viens cilvēks. Abu darbos bieži ir izmantots melnais humors un ironija. Arī Gogoļa un Akutagavas sižets un mērķis bija vienāds: parādīt, cik mazvērtīgs un nožēlojams var justies cilvēks, kurš nav sasniedzis harmoniju sevī. Tomēr galvenā atšķirībā viņu stāstos ir tā, ka Akutagavas stāsta galvenais varonis spēja atrast sevī šo harmoniju un pieņēma savu ārējo izskatu, taču Gogoļa stāsta galvenais varonis spēja justies droši tikai pēc deguna atgriešanas. Tas nozīmē, ka viņa reputācija joprojām ir pārāka par viņu, un Kovaļovs spēj novērtēt sevi tikai šīs reputācijas ietvaros. Lai gan šo divu stāstu beigas mazliet atšķiras, Gogoļa sižeta un stila ietekme ir skaidri redzama.

2.3. Čehova ietekme

Gogolis nebija vienīgais krievu autors, kura daiļdarbi ietekmēja Akutagavu Rjūnosuke. Vēl viens labs sižeta aizguvuma piemērs Akutagavas daiļradē ir stāsts “Dārzs”(「庭」niwa), kura pamatā ir Čehova luga “Ķiršu dārzs”. Akutagava ir izlasījis “Ķiršu dārzu”(「桜の庭」Sakura no niwa) Itō Rokurō (伊東六郎 Itō Rokurō, dzimis 1888 – ?) tulkojumā. Abos darbos sižeta centrā ir dārzs, kuru varoņi mēģina izglābt.

Čehovs ir uzrakstījis “Ķiršu dārzu” 1903. gadā un 1904. gadā notika pirmā izrāde Maskavas Dailes teātrī.⁸⁶ “Ķiršu dārzs” tiek stāstīts par muižnieci Reņevsku, kura pēc 5 gadiem atgriezās savā muižā Krievijā pēc dzīves Parīzē. Pirms pieciem gadiem nomira viņas

⁸⁵ Autores tulkojums latviešu valodā

⁸⁶ Kalnačs B. *Maskavas Dailes teātris*. Skatīts 2022. gada 8. maijā no <https://enciklopedija.lv/skirklis/26277-Maskavas-Dailes-te%C4%81tris>

septiņgadīgais dēls un vīrs, kurš atstāja viņai parādus. Raņevska nevarēja izturēt šo traģēdiju, pameta savu meitu Aņu un audžu meitu Varju un aizbrauca uz Parīzi ar savu slimo mīļoto. Raņevska rūpējās par viņu, bet izrādījās, ka viņš tikai izmantoja Raņevsku un, kad viņš izveseļojās, nozaga viņas naudu un aizbēga. Viņai vairs nebija iemeslu palikt Parīzē un viņa atgriezās dzimtenē. Ģimenes draugs uzvārdā Lopahins stāsta Raņevskai un viņas brālim Gajevam, ka muiža kopā ar dārzu tiks pārdota 22. augustā izsolē, tāpēc viņiem steidzīgi jādabū nauda, lai izpirktu savu muižu un nodrošinātu tās nākotni. Viņš piedāvā nocirst ķiršu dārzu un izpārdot zemi vasarniekiem, lai nopelnītu pietiekoši daudz naudas. Raņevska atteicās no piedāvājuma tādēļ, ka šis dārzs ir saistīts ar daudzām atmiņām un viņa nav gatava šķirties no tām. Lopahins turpina censties pierunāt Raņevsku un vairākas reizes atgādina par izsoli, bet viņa nepievērš Lopahina vārdiem uzmanību. Sieviete neklausās pat pašā gudrākajā cilvēkā muižā, viņas dēla bijušajā skolotājā Trofimovā, kad viņš cenšas izskaidrot Raņevskai, ka ķiršu dārzs ir tikai pagātnes palieka, no kuras ir jāatbrīvojas. 22. augustā, kamēr Gajevs aizbrauca uz izsoli, Raņevska sarīkoja balli ar orķestri savā muižā. Balles beigās Gajevs atgriežas kopā ar Lopahinu, kurš paziņo Raņevskai un visiem klātesošajiem, ka viņš nopirka muižu. Nākamajā dienā visi atvadās un pamet muižu pirms atskan cirvju kladzoņa.

Akutagavas Rjūnosuke stāsts tika publicēts 1922. gadā izdevniecībā “Čūōkōron” (「中央公論」 chuuoukouron).⁸⁷ Akutagavas stāstā dārzs pieder Nakamuras ģimenei – viesnīcas īpašniekiem, kuri dzīvo mājas galvenajā ēkā. Šajā mājā dzīvo vecs īpašnieks ar savu sievu un viņu dēls ar viņa sievu. Vecajam īpašniekam ir vēl divi dēli, kuri nedzīvo kopā ar viņiem: viens ir sake darītāja audzudēls un otrs ir tirgotāja audzudēls. Pēc vecā īpašnieka nāves, par jauno īpašnieku kļuva viņa pirmais dēls. Viņa dēls vārdā Reņiči sāka dzīvot galvenajā ēkā kopā ar viņiem. Otrs dēls aizbēga ar savu audžuvecāku naudu. Pēc neilga laika pirmais dēls, un drīz arī viņa sieva, nomira no tuberkulozes un Reņiči sāka dzīvot ar vecmāmiņu. Trešais dēls apprecējās ar tirgotāja meitu un pārcēlās dzīvot uz piebūvi; viņš kļuva par jauno mājas īpašnieku. Tobrīd dārzs jau kļuva par biezokni, jo neviens to neuzturēja. Pēc 10 gadiem kopš aizbēgšanas atgriezās otrs dēls. Pārējie ģimenes locekļi nebija īpaši dusmīgi uz viņu, bet arī īpaši nepriecājās par viņa atgriešanos, izņemot Reņiči, kurš bija priecīgs par iepazīšanos ar savu onkuli. Kādu dienu otrs dēls izdomāja, ka viņam gribās, lai dārzs atgūtu sākotnējo izskatu, un viņš sāka katru dienu nodarboties ar dārza kopšanu kopā ar Reņiči, kurš piedāvāja palīdzēt

⁸⁷ j.utiyama (入力)、Morimitsu Junji もりみつじゅんじ (校正) .Tosho kado 図書カード : No.111.

Skatīts 2022. gada 8. maijā no <https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/card111.html>

onkulim. Otra dēla veselības stāvoklis ar katru dienu pasliktinājās un smaga fiziska darba dēļ viņš nomira nepabeidzis dārza atjaunošanu, bet esot laimīgs par jau izdarīto darbu. Vēl pēc 10 gadiem viss sabruka un mājas vietā tika uzbūvēts dzelzceļš. Neviens nezināja, ka kādreiz šeit dzīvoja Nakamuras ģimene, it kā viņi nekad nebūtu eksistējuši. Reņiči iesāka studēt eiropiešu mākslu universitātē Tokijā. Reņiči dzīvoja nabadzībā, nodarbojoties ar gleznošanu. Nekas neatgādināja viņam par veco māju, tikai dažreiz prātā ienāca viņa vientuļā onkuļa smaidošā seja.

Gan Čehova lugā, gan arī Akutagavas stāstā dārzs simbolizē pagātņi. Dārzs simbolizē kā varoņu pagātņi, tā arī pagātņi vispārējā nozīmē. Lugā dārzs tiek nocirsts un stāstā dārzs tiek izpostīts, lai tā vietā parādītos kaut kas jauns. Abi autori pasniedz domu, ka dzīve ir nepārtraukta kustība uz priekšu un visam ir jāmainās laika gaitā. Nav zināms, kas varoņus gaidīs tālāk un cik gaiša būs nākotne, bet, neskatoties uz grūtībām, viņiem būs jāpielāgojas izmaiņām. Tomēr, lai virzītos uz priekšu, viņiem ir jāatbrīvojas no pagātnes, lai tā neturētu viņus uz vietas, un tas ir tas, par ko runā Trofimovs:

“Ведь так ясно, чтобы начать жить в настоящем, надо сначала искупить наше прошлое, покончить с ним, а искупить его можно только страданием, только необычайным, непрерывным трудом.”⁸⁸

Tas taču ir tik acīmredzams, ka, lai dzīvotu tagadnē, mums sākumā jāizpērk mūsu pagātne, jāatsakās no tās, bet izpirkt to var tikai ar ciešanām, tikai ar ārkārtīgām, nepārtrauktām pūlēm.⁸⁹

Par vēl vienu pagātnes simbolu kalpo baltais siluets, kas parādās abos darbos:

“Любовь Андреевна. Посмотрите, покойная мама идет по саду... в белом платье! (Смеется от радости.) Это она.

Гаев. Где?

⁸⁸ Чехов. А. П. А. П. Чехов: Пьесы/ Классики и современники. Москва: Художественная литература, 1982, 270. lpp.

⁸⁹ Autores tulkojums latviešu valodā

Варя. Господь с вами, мамочка.

Любовь Андреевна. Никого нет, **мне показалось**. Направо, на повороте к беседке, белое деревцо склонилось, похоже на женщину...”⁹⁰

Ļubova Andrejevna. Paskatieties, nelaiķes māte staigā dārzā... **baltā** kleitā! (Smejas prieka dēļ) Tā ir viņa.

Gajevs. Kur?

Varja. Dievs ar Jums, mīļā māte.

Ļubova Andrejevna. Neviena nav, **nosapņoju**. Pa labi, pagriezienā pie lapenes, baltais koks ir sagumis, izskatās pēc sievietes.⁹¹

「頓死する四五日前、彼が焼酎を飲んでみると、池の向うにある洗心亭へ、白い装束をした公卿が一人、何度も出たりはひつたりしてゐた。少くとも彼には昼日なか、そんな幻が見えたのだつた。」⁹²

Četrdesmit piecas dienas pirms viņa nāves, kad viņš dzēra *šōcū*, augstmanis **baltās** drēbēs vairākas reizes iegāja iekšā un izgāja ārā no *Senšin* paviljona, kas atrodas aiz dīķa. Vismaz viņš redzēja tādu **ilūziju** dienas laikā.⁹³

“Ķiršu dārzā” parādās Raņevskas mātes siluets, kas ir kā atgādinājums par viņas jaunību. “Dārzā” parādās augstmaņa siluets, kas kalpo kā viesnīcas pagātnes atgādinājums. Stāstā aprakstītajā laika posmā viesnīca vairs nestrādā, bet pagātnē tur viesojās cienījami aristokrātijas pārstāvji, piemēram, Kadzu princese (和の宮 Kazu no Miya, 1846 – 1877)⁹⁴. Abos gadījumos tās ir gan tiešā, gan pārnestā nozīmē “pagātnes ēnas”, kas atgādina varoņiem par laimīgiem un

⁹⁰ Чехов. А. П. А. П. Чехов: Пьесы/ Классики и современники, 255. lpp.

⁹¹ Autores tulkojums latviešu valodā

⁹² j. utiyama (入力)、Morimitsu Junji もりみつじゅんじ (校正) . Niwa 庭. Skatīts 2022. gada 8. maijā no https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/files/111_15148.html

⁹³ Autores tulkojums latviešu valodā

⁹⁴ Beard M. R. *The force of women in Japanese history*. Washington; Public Affairs Press, 1953, 134. lpp.

nozīmīgiem viņu dzīves brīžiem, kuri ir jau pagājuši uz visiem laikiem. Tas ir spēks, kas traucē varoņiem atbrīvoties no pagātnes un liek atsaukt atmiņā patīkamos pagātnes brīžus.

Kā stāstā, tā arī lugā ir arī nākotnes pārstāvji un simboli. “Ķiršu dārzā” par nākotnes pārstāvjiem kalpo Trofimovs un Raņevskas meita Aņa, kura, klausoties Trofimova domas, mainīja savu viedokli par ķiršu dārzu un grib no tā atteikties. Viņi ir progresīvi, gatavi pārmaiņām un cenšas aicināt parējos doties pretī gaišai nākotnei kopā ar viņiem. “Dārzā” par nākotnes pārstāvi kļūst Reņiči, kurš īpaši nelūkojas pagātnē uz savu dzīvi Nakamuras mājā un pielāgojas jauniem apstākļiem, esot gatavs attīstīties, par ko liecina viņa pārcelšanās uz dzīvi Tokijā.

Par nākotnes simbolu kalpo dzelzceļš. Lugā tas atrodas netālu no Raņevskas muižas:

“Ваше имение находится только в двадцати верстах от города, возле прошла **железная дорога** (..)”⁹⁵

Jūsu muiža atrodas tikai divdesmit piecu verstu tālumā no pilsētas, **dzelzceļš** iet garām (..)⁹⁶

Stāstā dzelzceļš tiek uzbūvēts dārza vietā:

「それが旧に復した後、まだ十年とたたない内に、今度は家ぐるみ破壊された。破壊された跡には停車場が建ち、停車場の前には小料理屋が出来た。」⁹⁷

⁹⁵ Чехов. А. П. А. П. Чехов: Пьесы/ Классики и современники, 251. lpp.

⁹⁶ Autores tulkojums latviešu valodā

⁹⁷ j.utiyama (入力)、Morimitsu Junji もりみつじゅんじ (校正) . Niwa 庭. Skatīts 2022. gada 8. maijā no https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/files/111_15148.html

Šoreiz pēc atjaunošanas nepagāja ne desmit gadu, kad visa māja tika izpostīta. Izpostītās mājas vietā tika uzbūvēta **stacija**, bet stacijas priekšā uzcelts neliels restorāns.⁹⁸

Galvenā lugas un stāsta doma ir tas, ka nākotne un progress nav apstādināms un virzās uz priekšu kā vilciens. Šī ideja bija ļoti aktuāla laikā, kad šie darbi tika sarakstīti un publicēti. Lielā mērā tas ir saistīts ar Japānas un Krievijas līdzīgu attīstības virzienu 19. gadsimta vidū. Dzimbūšanas atcelšana Krievijā notika 1861. gadā⁹⁹, bet 1868. gadā Japānā notika Meidži restaurācija. Tie ir divi nozīmīgi un būtiski notikumi Krievijas un Japānas vēsturē, kuri noveda pie daudzām izmaiņām visās dzīves jomās. Abās valstīs sākās modernizācijas periods un, spriežot pēc Čehova lugas “Ķiršu dārzs” un Akutagavas Rjūnosuke stāsta “Dārzs”, japāņu un krievu reakcija uz šīm pārmaiņām bija līdzīga, tādēļ pielāgot Čehova lugas sižetu Japānas situācijai nebija sarežģīti. Kopš šiem notikumiem līdz lugas un stāsta publikācijai pagāja apmēram 50 gadu. Lai gan šis skaitlis izklausās kā ilgs laiks, īstenībā tas ir tikai divas vai trīs paaudzes. Čehova luga un Akutagavas stāsts pierāda, ka cilvēki joprojām varēja sajūst izmaiņu spēku un šī sajūta attiecās ne tikai uz jau notikušām izmaiņām, bet arī uz tām, kurām bija vēl jānotiek.

Par dārza likteni netieši tika norādīts jau gandrīz pašā sākumā gan lugā, gan stāstā. Lugā stīgas pārtrūkšanas skaņa parādās 2. cēlienā¹⁰⁰ un varoņiem tā liekās neomulīga. Šī skaņa atkārtojas arī 4. cēlienā un tai seko dārza nociršana. Akutagavas stāstā nolemības sajūta parādās uzreiz pēc dārza apraksta, norādot uz to, ka dārzam pavisam drīz ir jābūt izpostītam.

Gan Čehovam, gan Akutagavam ir sajūta, ka lielas pārmaiņas notiks jau pavisam drīz, un viņiem abiem bija taisnība. 13 gadus pēc Čehova lugas izdošanas sākās Oktobra revolūcija un 17 gadus pēc Akutagavas stāsta izdošanas sākās Otrais pasaules karš. Kā Čehovs, tā arī Akutagava nespēja pieredzēt šos notikumus, jo Čehovs nomira 1904. gadā tuberkulozes dēļ, bet Akutagava 1927. gadā izdarīja pašnāvību un savā atvadu vēstulē “Piezīme, ko nosūtīt senam draugam” (「或旧友へ送る手記」 Arukyū yū e okurushiki), skaidrojot savas pašnāvības iemeslu, rakstīja:

⁹⁸ Autores tulkojums latviešu valodā

⁹⁹ Ķikuts T. *dzimbūšanas atcelšana*. Skatīts 2022. gada 8. maijā no <https://enciklopedija.lv/skirklis/89292-dzimb%C5%AB%C5%A1anas-atcel%C5%A1ana-Krievij%C4%81>

¹⁰⁰ Чехов. А. П. А. П. Чехов. *Пьесы/Классики и современники*, 268. lpp.

「自殺者は大抵レニエの描いたやうに何の為に自殺するかを知らないであらう。それは我々の行為するやうに複雑な動機を含んでゐる。が、少くとも僕の場合は唯ぼんやりした不安である。何か僕の将来に対する唯ぼんやりした不安である。」¹⁰¹

Rēnjērs aprakstīja, ka pašnāvnieki parasti nezina, kādu iemeslu dēļ viņi nogalina sevi. Tas ietver sevī sarežģītus motīvus, kuriem seko mūsu rīcība. Tomēr, vismaz manā gadījumā, iemesls ir **neskaidra nedrošības sajūta**. Neskaidra nedrošības sajūta par savu nākotni.¹⁰²

Tādējādi var secināt, ka Akutagava jau ilgu laiku bija uztraucies par nākotni, tāpēc Čehova stāsts sasaucās ar viņa bažām, un tas iedvesmoja Akutagavu uzrakstīt līdzīgu stāstu.

Šajā posmā japāņu modernisma literatūra tikai veidojās, un tolaik japāņu autoriem bija nepieciešami dažādi aizguvumi un sava veida rokasgrāmatas. Kopumā var teikt, ka modernistu laikos ir notikusi krievu klasiķu stila un sižetu aizņemšanās un ieviešana japāņu modernajā literatūrā. Tomēr tas nenozīmē, ka šajā periodā krievu klasiķu darbi ietekmēja japāņu literatūru tikai stilistiski un sižetiski, un šajā nodaļā aplūkoti darbi arī nav vienīgie, kas ietekmējās no krievu klasiķu darbiem. Piemēram, Šimadzaki Tōsona (島崎 藤村 Shimazaki Tōson, 1872 – 1943) romāns “Lauztais solījums”¹⁰³ (「破戒」 Hakai, 1906), Futabatei Šimei romāns

¹⁰¹ j.utiyama (入力)、Obama Mayumi 小浜真由美 (校正). Arukyū yū e okurushuki 或旧友へ送る手記.

Skatīts 2022. gada 8. maijā no https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/files/20_14619.html

¹⁰² Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁰³ Хисамутдинов А.А. «Токио — Икогама: русские страницы». Skatīts 2022. gada 8. maijā no https://russiajapansociety.ru/?p=31575#_ftnref6

“Peldošais mākonis”¹⁰⁴ un Dadzai Osamu (太宰 治 Dazai Osamu, 1909 – 1948) romāns “Vairs neesmu cilvēks”¹⁰⁵ (「人間失格」Ningen shikkaku, 1948) tika ietekmējušies tieši no Dostojevska darbos atklātās cilvēku psiholoģijas viedokļa. Taču salīdzinot ar mūsdienām, modernajā japāņu literatūrā stila un sižeta ietekmes loma bija daudz lielāka. Tas ir lielā mērā saistīts ar pāreju no *foreignization* tulkošanas metodes uz *domestication* metodi mūsdienu Japānā.¹⁰⁶ *Domestication* metodes mērķis ir literārā darba lasīšanas procesa novienkāršošana. Līdz ar to uzlabojās arī literārā darba izpratne un darbā atklātajām tēmām un filozofijai tika pievērsts vairāk uzmanības, nekā rakstīšanas stilam. Interesanti ir arī tas, ka Japānas tulkošanas metodes attīstījās pretēji Rietumu metodēm, kur notika pāreja no *domestication* metodes uz *foreignization* metodi.¹⁰⁷ Tas arī liecina par to, ka 19. gadsimta otrajā pusē – 20. gadsimta pirmajā pusē japāņiem ārzemju rakstnieku rakstīšanas stils bija daudz svarīgāks, nekā mūsdienu lasītājiem un rakstniekiem.

¹⁰⁴ Киносита Т. *Антропология и поэтика творчества Ф. М. Достоевского*. Сб. ст. / Пред. В. Туниманова, 139. lpp.

¹⁰⁵ Printziou A. *Nihilism and (Non)Humanity in Dostoevsky's Demons and Dazai's No Longer Human*. Skatīts 2022. gadā 8. maijā no https://www.academia.edu/38989539/Nihilism_and_Non_Humanity_in_Dostoevskys_Demons_and_Dazais_No_Longer_Human

¹⁰⁶ Numano Mitsuyoshi. Haruki vs. Karamazov. The influence of the Great Russian Literature on Contemporary Japanese Writers. //世界文学へ／世界文学から, *Renyxa* 3, 2012, 190. lpp

¹⁰⁷ *Ibid.*

3. KRIEVU KLASIĶU PSIHOĻOĢISKĀS IEVIRZES IZMANTOŠANA JAPĀŅU MŪSDIENU LITERATŪRĀ

Šajā nodaļā tiks aplūkoti psiholoģiskās ievirzes popularitātes iemesli mūsdienās kopā ar psiholoģiskās ievirzes izmantošanas piemēru.

Kā jau bija minēts pirmajā nodaļā, Cubouči Šōjō savā kritiskajā darbā «Romāna būtība» izteica kritērijus, kuri ir būtiski romāna rakstīšanai, un viens no tiem ir reālistiska jūtu un cilvēku psiholoģijas atveide. Tas bija aktuāli kā Meidži periodā, tā arī mūsdienās. Tomēr Rietumu literatūras, tostarp krievu literatūras, ietekme sāka krietni samazināties 20. gadsimta 80. gados. Rezultātā tikai ietekmīgākie krievu klasiķi palika japāņu literārajā ainā.

Mūsdienā populāro krievu klasiķu vidū pastāv tā sauktā "krievu literatūras triāde". Tokijas Universitātes profesors un krievu literatūras pētnieks Numano Micujoši (沼野 充義 Numano Mitsuyoshi, dzimis 1954. gadā) uzskata, ka šajā triādē tiek iekļauti Dostojevskis, Tolstojš un Čehovs.¹⁰⁸ Lai gan skatoties no daiļdarbu popularitātes viedokļa tā ir taisnība, Dostojevskas ietekme mūsdienās ir pati izteiktākā, tādēļ šajā nodaļā tiks apskatīta tieši Dostojevskas ietekme uz Japānas sabiedrību un Japānas mūsdienā rakstniekiem.

Par Dostojevskas ietekmi uz japāņiem ir sarakstīti daudz rakstu un grāmatu, tostarp Numano Micujoši raksts "Haruki vs Karamazov. The influence of the Great Russian Literature on Contemporary Japanese Writers", kur, runājot par rakstniekiem, kuru daiļdarbus mūsdienā Japānā lasa visvairāk, profesors Numano nosauc Murakami Haruki (村上春樹 Murakami Haruki, dzimis 1949. gadā) un Fjodoru Dostojevski. Tālāk viņš skaidro: "*Varētu šķist dīvaini, ka es saliku kopā Murakami un Dostojevski. Tomēr ir pierādīts, ka Dostojevskas ietekme uz mūsdienā Japānu ir bijusi milzīga un ka viņš ir pelnījis, lai viņu pētītu vienā līmenī ar svarīgākajiem japāņu rakstniekiem.*"¹⁰⁹

¹⁰⁸ Mitsuyoshi Numano. 27.05.2020. ドストエフスキー、トルストイ、チャーホフ—ロシア文学の鬱蒼たる森を探索する (1) . YouTube kanāls.

¹⁰⁹ Numano Mitsuyoshi. Haruki vs. Karamazov. The influence of the Great Russian Literature on Contemporary Japanese Writers, 188. lpp

2006. gadā tika izdots jauns Dostojevskas "Brāļi Karamazovi" tulkojums, kas 2008. gadā kļuva par visvairāk pārdoto grāmatu, sasniedzot 1 miljonu pārdotu eksemplāru.¹¹⁰ Tas izraisīja jaunu intereses vilni par Dostojevskas romāniem gan lasītāju, gan rakstnieku vidū. Šīs milzīgās intereses iemesls ir saistīts ar to, ka jaunās versijas tulks Kamejama Ikuo (亀山 郁夫 Kameyama Ikuo, dzimis 1949. gadā) – krievu literatūras pētnieks un Nagojas Ārziemju studiju universitātes prezidents – mēģināja pārtulkot Dostojevskas valodu mūsdienīgi, lai vienkāršotu tekstu priekš japāņu lasītājiem, izmantojot *domestication* tulkošanas metodi. Kā šī jaunā tulkojuma devīze plaši izplatījās frāze: "Elpojošos vārdos (tulkots)".¹¹¹

Ne visiem literārās sabiedrības pārstāvjiem patika veids, kā Kamejama iztulkoja šo Dostojevskas daiļdarbu, tomēr romāns, kas sākotnēji tika uzskatīts par smagu un garu, jaunajā tulkojumā kļuva daudz saprotamāks Japānas publikai. Turklāt mūsdienīgā valoda darbu padarījusi tuvāku mūsdienu lasītājam, tādējādi cilvēkiem izveidojās dziļāka sapratne. Kamejama Ikuo apgalvo, ka, viņaprāt, iemesls šādiem Dostojevskas panākumiem visā pasaulē (arī Japānā) līdz pat mūsdienām ir tas, ka problēmas tajā laikā, kuru Dostojevskis aprakstīja savos darbos, ir līdzīgas mūsdienu problēmām.¹¹² Dostojevskas darbos atklātās tēmas, piemēram, dievkalpojums, terorisms, vardarbība pret bērniem un sabiedrības šķiru atšķirība starp bagātajiem un trūcīgajiem ir aktuālas līdz pat mūsdienām un sasaucas ar lasītāju.¹¹³ Cilvēki arvien vairāk izjūt trauksmi attiecībā uz sabiedrību un iekšējo pretrunu, atbildības sajūtu par savu rīcību, par kuru viņi nevar dalīties ne ar vienu. Ir zināms, ka viena no mūsdienu lielākajām problēmām ir arī jauniešu depresija, kas kā tēma ir labi atklāta Dostojevskas romānos "Velni" un "Pusaudzis".¹¹⁴ Cilvēki var sajusties glābti caur Dostojevskas darbiem, jo daudzi jūt to pašu, ko piedzīvo viņa romānu varoņi.

¹¹⁰ Akikussa Shunichiro 秋草 俊一郎. Roshia bungaku honyaku no genzai – koten shinyaku kara sorōhin made ロシア文学翻訳の現在—古典新訳からソローキンまで. Skatīts 2022. gadā 8. maijā no <https://www.nippon.com/ja/column/g00239/#>

¹¹¹ Akikussa Shunichiro 秋草 俊一郎. Roshia bungaku honyaku no genzai – koten shinyaku kara sorōhin made ロシア文学翻訳の現在—古典新訳からソローキンまで. Skatīts 2022. gadā 8. maijā no <https://www.nippon.com/ja/column/g00239/#>

¹¹² Akikussa Shunichiro 秋草 俊一郎. Roshia bungaku honyaku no genzai – koten shinyaku kara sorōhin made ロシア文学翻訳の現在—古典新訳からソローキンまで. Skatīts 2022. gadā 8. maijā no <https://www.nippon.com/ja/column/g00239/#>

¹¹³ Numano Mitsuyoshi. The Japanese Translations of Russian Literature: Dostoevsky, Turgenev and Gogol, 91. lpp.

¹¹⁴ Akikussa Shunichiro 秋草 俊一郎. Roshia bungaku honyaku no genzai – koten shinyaku kara sorōhin made ロシア文学翻訳の現在—古典新訳からソローキンまで. Skatīts 2022. gadā 8. maijā no <https://www.nippon.com/ja/column/g00239/#>

Dostojevskas darbu tēmu aktualitāti var saskatīt arī tajā, cik viegli tie ir attiecināmi uz pasaulē notiekošajām pārmaiņām. Līdz ar COVID-19 izplatību ir parādījies jauns iemesls vispārējai sabiedrības trauksmei. Epidēmijas laikā nav iespējams paredzēt, kurš kuru inficēs, un cilvēki sāka baidīties ne tikai no saslimšanas, bet arī no riska inficēt savus tuviniekus. Tādējādi viens un tas pats cilvēks var kļūt gan par upuri, gan par pāridarītāju. Šī tēma bija labi attīstīta daiļdarbā “Brāļi Karamazovi”. Dostojevskis uzskatīja, ka *"cilvēki pēc savas būtības vienlaicīgi ir gan upuri, gan pāridarītāji, un sabiedrība kopumā nes iedzimtā grēka nastu."*¹¹⁵

2002. gadā par aktuālu tēmu kļuva Tokijas universitātes profesora Hidetaka Išidas (石田英敬 Hidetaka Ishida, dzimis 1953. gadā) raksts, ko viņš publicēja žurnālā “Pasaule” (「世界」 Sekai), kad viņš uzzināja, ka viens no viņa studentiem nepazīst Dostojevski. Savā rakstā viņš apgalvo, ka Japānā acīmredzot notiek kultūras sabrukums jauniešu vidū, ja viņi ne tikai nelasa, bet pat neatpazīst Dostojevski.¹¹⁶

Izskatot iepriekš izklāstītās idejas, autore turpinās ar konkrētu darbu piemēriem. Dostojevskas ietekme uz tādiem izciliem autoriem kā Murakami Haruki, Ōe Kendzaburō, Kadzuo Išiguro (石黒一雄 Kazuo Ishiguro, dzimis 1954. gadā) jau ir pietiekami detalizēti izpētīta, tāpēc autore šajā darbā pievērsīsies tieši Dostojevskas psiholoģiskā aspekta ietekmei uz Nakamuras Fuminori (中村文則 Nakamura Fuminori, dzimis 1977. gadā) romānu “Zaglis” (「掏摸」Suri).

¹¹⁵ Akikussa Shunichiro 秋草俊一郎. Roshia bungaku honyaku no genzai – koten shinyaku kara sorōhin made ロシア文学翻訳の現在—古典新訳からソローキンまで. Skatīts 2022. gadā 8. maijā no <https://www.nippon.com/ja/column/g00239/#>

¹¹⁶ Ishida Hidetaka 石田英敬. “Kyōyō hōkai no jidai” to daigaku no mirai “<教養崩壊の時代>と大学の未来” 『Sekai』『世界』(Iwanami Shoten) (岩波書店) 2002、p.215-219.

3.1. Dostojevskas ietekme Nakamuras Fuminori romānā “Zaglis”

Nakamura Fuminori ir viens no daudzsološākajiem mūsdienu autoriem, kurš 2005. gadā ir ieguvis Akutagavas balvu. Savos darbos viņš izvirza tēmas, kas ir ļoti līdzīgas tām, par ko rakstīja Dostojevskis. Nakamuru bieži salīdzina ar Dostojevski gan parastie lasītāji, gan rakstnieki un kritiķi. Numano Micujoši uzskata, ka, lasot Nakamuras darbus, rodas sajūta, ka Dostojevskis pats ir to rakstījis.¹¹⁷ Nakamuras Fuminori romāns “Zaglis” tika publicēts 2009. gadā un 2010. gadā saņēma Ōe Kendzaburō balvu. Šajā romānā var izsekot Dostojevskas romāna “Noziegums un sods” ietekmei.

Dostojevskas romānā tiek stāstīts par nabadzīgu studentu Rodionu Raskoļņikovu, kas nogalina vecu sievieti, lai pārbaudītu savu teoriju un uzzinātu, kas viņš ir: “ārkārtējs cilvēks”, kam ir tiesības nolemt citu cilvēku likteni vai “trīcošs mūdzis”, kura likteni nolemj citi. Tomēr pēc nozieguma Raskoļņikovu sāka mocīt sirdsapziņa un bailes tikt atklātam. Pēc kāda laika Raskoļņikovs sāk domāt par atzīšanos slepkavībā un galu galā, nespēdams izturēt sirdsapziņas mokas un savu nestabilo psiholoģisko stāvokli, viņš atzīstas un saņem sodu. Epilogā Raskoļņikovs domā par sava grēka izpiršanu un saprot, ka viņa teorija bija kļūdaina.

Nakamuras Fuminori romānā tiek stāstīts par zagli Ņišimuru, kas romāna sākumā atgriežas Tokijā, kur viņam ir vieglāk zagt lielā iedzīvotāju skaita dēļ. Tokijā viņš satiek māti ar dēlu, kuru dzīve lika viņiem zagt kopā, un Ņišimura cenšas palīdzēt viņiem ar naudu, lai tiem nebūtu jāturpina zagļu dzīvesveids. Ņišimura satiekas ar senu paziņu, Kidzaki, kura dēļ Ņišimuram bija kādreiz jāpamet Tokija. Viņš piespiež Ņišimuru uzņemties sarežģītu un bīstamu uzdevumu. Ņišimura nevar atteikties, jo Kidzaki draud viņam ar mātes un viņas dēla nogalināšanu. Gadījumā, ja Ņišimuram neizdosies veiksmīgi paveikt uzdevumu, Kidzaki apsola, ka nogalinās tikai viņu. Ņišimuram ir bail par savu dzīvību, bet viņš veiksmīgi tiek galā ar uzdevumu. Tomēr izrādās, ka Kidzaki bija nolēmis nogalināt Ņišimuru jebkurā gadījumā. Romāna beigas ir atvērtas, jo nav zināms, vai Ņišimura paliek dzīvs, bet dažas detaļas liecina par to, ka viņam ir iespēja izdzīvot.

Lai gan šiem diviem romāniem ir līdzības, autori fokusējās uz dažādiem aspektiem. “Noziegums un sods” romānā tikai viena nodaļa tiek veltīta pašam noziegumam, bet visu pārējo laiku Dostojevskis apraksta Raskoļņikova iekšējo pretrunu, kas rodas nozieguma dēļ. “Zaglis”

¹¹⁷ Numano Mitsuyoshi. Haruki vs. Karamazov. The influence of the Great Russian Literature on Contemporary Japanese Writers, 201. lpp

romāna lielākā sižeta daļa balstās uz Ņišimuras noziegumiem, kuri tiek detalizēti aprakstīti pirmajā personā. Lai gan Dostojevskis un Nakamuras rakstīšanas stils, stāstījuma struktūra un sižets atšķirās, abi autori centās panākt pēc iespējas reālistiskāku cilvēku psihes atveidi. Abos romānos atrodamas līdzīgas tēmas un filozofija, kas palīdz labāk izskaidrot noziedznieku motīvus un aprakstīt viņu psiholoģisko portretu. Nakamura Fuminori pasniedz psiholoģiskus aspektus pārsvarā caur detaļām un simboliem, kas ir raksturīgs arī Dostojevskis darbiem.

Neskatoties uz to, ka Raskoļņikova un Ņišimuras noziegumi ir atšķirīgi (slepkavība un zādzība), varoņiem ir līdzīgi motīvi. Dostojevskis bija viens no nozīmīgākajiem autoriem, kurš aprakstīja noziedzību bez savtīga motīva.¹¹⁸ Raskoļņikova un Ņišimuras nozieguma motīvs nebija saistīts ar naudas trūkumu vai atreibību. Kā Raskoļņikovam, tā arī Ņišimuram nepatīk sociālā struktūra, kurā cilvēka likteni nosaka materiālais labums.

「世界中の金持ちから金を盗み、汚れない子供の集団にくれてやればいい。」¹¹⁹

Būtu jēdzīgāk laupīt bagātos visā pasaulē un atdot naudu nevainīgiem bērniem.¹²⁰

「自分で手に入れたものではない、与えられたものを誇る彼を、醜い存在なのだと思った。その硬さを消すには、あの自動車がなくなればいいと思った。」¹²¹

¹¹⁸ В.М. Толмачев (ред.). *Зарубежная литература XX века в 2 т. Т. 1. Первая половина XX века (2-е издание)*. Москва: Юрайт, 2020, 245. lpp.

¹¹⁹ Nakamura Fuminori 中村文則. *Suri 掏摸*. Tokyo 東京都: Kawabe Shobō Shinsha., Ltd., 河出書房新社. 2013, 147. lpp.

¹²⁰ Autores tulkojums latviešu valodā

¹²¹ Nakamura Fuminori 中村文則. *Suri 掏摸*, 125. lpp.

Zēns lielījās ar kaut ko, kas viņam bija iedots, ko viņš pats nebija pircis, un es padomāju, ka tā ir kropļa esamība. Lai izārstētu viņa kropļību, es iedomājos, ka būtu labi, ja viņš zaudētu savu mašīnu.¹²²

«Сотни, тысячи, может быть, существований, направленных на дорогу; десятки семейств, спасенных от нищеты, от разложения, от гибели, от разврата, от венерических больниц, — и всё это на ее деньги. Убей ее и возьми ее деньги, с тем чтобы с их помощью посвятить потом себя на служение всему человечеству и общему делу: как ты думаешь, не загладится ли одно, крошечное преступленице тысячами добрых дел?»¹²³

Simtiem, varbūt tūkstošiem cilvēku ievirzītu pareizā ceļā; desmitiem ģimeņu paglābtu no nabadzības, no pagrimuma, no miršanas, no izvirtības, no veneriskām slimnīcām – un tas viss par viņas naudu. Ja viņu nogalinātu un paņemtu viņas naudu, lai ar tās palīdzību veltīt savu dzīvi visai cilvēcei un kopējam labumam: kā tev šķiet, vai viens maziņš noziegums nebūs izpirkts ar tūkstošiem labu darbu?¹²⁴

Viņi attaisno savu rīcību ar netaisnīguma sajūtu, bet no sekojošiem fragmentiem var secināt, ka tas nav viņu galvenais motīvs:

«Мне другое надо было узнать, другое толкало меня под руки: мне надо было узнать тогда, и поскорей узнать, вошь ли я, как все, или человек? Смогу ли я переступить или не смогу! Осмелюсь ли нагнуться и взять или нет? Тварь ли я дрожащая или право имею...»¹²⁵

¹²² Autores tulkojums latviešu valodā

¹²³ Достоевский Ф. М. *Преступление и наказание: [роман] / Фёдор Михайлович Достоевский*. – Москва: Издательство АСТ, 2022, 81. lpp.

¹²⁴ Autores tulkojums latviešu valodā

¹²⁵ Достоевский Ф. М. *Преступление и наказание: [роман] / Фёдор Михайлович Достоевский*, 512. lpp.

Bet man bija jāuzzina kaut kas cits; kaut kas cits mani mudināja: man toreiz jo drīzāk bija jānoskaidro, vai es esmu utis kā pārējie, vai cilvēks? Vai spēšu pārkāpt vai nespēju! Vai es uzdrošinos pieliekties un paņemt, vai ne? Vai es esmu trīcošs radījums, vai man ir tiesības...¹²⁶

「自分の最後が、どうなるのか。……こういう風に生きてきた人間の最後が、どうなるのか。それが知りたい。」¹²⁷

Kas notiks ar mani beigās. Kas notiks ar cilvēkiem, kas dzīvo, kā es? Tas ir tas, ko es gribētu uzzināt.¹²⁸

「僕は指を伸ばしながら、あらゆるものに背を向け、集団を拒否し、健全さと明るさを拒否した。自分の周囲を壁で囲いながら、人生に生じる暗がりの隙間に、入り込むように生きた。」¹²⁹

Pastiepjot savus pirkstus, lai zagtu, es pagriezu muguru visam, noliedzu sabiedrību, noliedzu labestību un gaismu. Es uzcēlu sienu ap sevi un dzīvoju, ložņājot dzīves tumšajās spraugās.¹³⁰

Raskoļņikovs grib pārbaudīt savu teoriju, bet Ņišimura grib uzzināt, kas notiek ar cilvēkiem, kuri atsakās no sabiedrības un tās normām. Ņišimura saprot, ka tas ir vientulības ceļš, bet viņa neizskaidrojamā tieksme pēc zādzības ir pārāka par viņu.

¹²⁶ Autores tulkojums latviešu valodā

¹²⁷ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 75. lpp.

¹²⁸ Autores tulkojums latviešu valodā

¹²⁹ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 122. lpp.

¹³⁰ Autores tulkojums latviešu valodā

Spriežot pēc simptomiem, kuri tiks aprakstīti tālāk, viņus apvieno līdzīga diagnoze. Autore pieņem, ka abiem varoņiem ir monomānijas paveidi: kleptomānija un *idée fixe*.¹³¹ Nišimuram ir kleptomānija un Raskoļnikovam – *idée fixe*, t.i. mānija, ko raksturo uzmācīgas domas, kas fiksētas uz vienu ideju.¹³²

“Monomānijas” jēdziens netika plaši pieņemts psihiatrijas aprindās, bet bieži tika lietots tiesas terminoloģijā un literatūrā 19. gadsimtā.¹³³ Tomēr, neskatoties uz to, ka jēdziens nav oficiāli atzīts, šīs slimības simptomi ir precīzi aprakstīti un atbilst mānijām, novirzītām uz vienu subjektu vai ideju. Džons Makmičāns Pagans, “The medical jurisprudence of insanity” grāmatas autors, skaidro, ka “*monomānija ir trakuma forma, kam raksturīga daļēja apziņas sadalīšanās*”. Cilvēks, kuram ir monomānija, spēj pamatoti izteikt savas domas par ikdienišķām lietām, bet kad runa ir par viņa apmātības objektu vai ideju, slimniekam rodas maldi un ilūzijas. Džons Makmičāns Pagans stāsta, ka pacienti ar monomāniju parasti ir drūmi un cenšas distancēties no sabiedrības.¹³⁴

「だが、他人の所有物に手を伸ばす時、その緊張の中で、自分が自由になれるような気がした。自分の周囲を流れるあらゆるものから、強固な世界から、自分が少しだけ外れることができるような、そんな感覚を抱いた。」¹³⁵

Taču, kad es sniedzos pēc svešām mantām, momenta saspringumā es jutos tā, ka varētu tikt atbrīvots. Es jutos, ka varu kaut nedaudz atdalīties no šīs nepielūdzamās pasaules un visa, kas plūst ap mani.¹³⁶

¹³¹ Wolf P. M. *Dostoevsky's Conception of Man: Its Impact on Philosophical Anthropology*. Dissertation.Com., 1997, 202. lpp

¹³² *Ibid.*

¹³³ Berrios G. E. *The History of Mental Symptoms: Descriptive Psychopathology Since the Nineteenth Century*. Cambridge University Press, 1996, 453. lpp

¹³⁴ Pagan J. M. *The medical jurisprudence of insanity*. London : Ball, Arnold ; Glasgow : John Symington, 1840, 120. lpp.

¹³⁵ Nakamura Fuminori 中村文則. *Suri 掏摸*, 126. lpp.

¹³⁶ Autores tulkojums latviešu valodā

«Да оставите ли вы меня наконец, мучители! Я вас не боюсь! Я никого, никого теперь не боюсь! Прочь от меня! Я один хочу быть, один, один, один!»¹³⁷

Vai jūs beidzot liksiet mani mierā, mocītāji! Es no jums nebaidos! Es tagad ne no viena, ne no viena nebaidos! Prom no manis! Es gribu būt, viens, viens, viens, viens!¹³⁸

Pagans apgalvo, ka nekontrolējami impulsi mudina monomānus veikt pati nelabvēlīgākās un nedabiskākās darbības.¹³⁹ Rimma Djusmetova, sertificēta psiholoģe un psihoterapeite, plašāk skaidro šo simptomu attiecībā uz kleptomāniju: “*Pirms zagšanas kleptomāni jūt ārkārtīgi lielu sasprindzinājumu un neizskaidrojamu kāri pēc priekšmeta, ko viņi grib nozagt. Pēc nozagšanas viņi saņem jūtamu atvieglojumu, jo viņu sasprindzinājums fiziski samazinās*”.

¹⁴⁰ Nišimura arī bieži jūt sasprindzinājumu un siltumu sajūtu pirms zādzības:

「やがて、ものを手に入れる緊張が、さらに僕を惹きつけるようになった。他人のものに、自分の指がふれる緊張と、その後に訪れる、暖かで確かな温度に。」¹⁴¹

Drīz vien zādzības **sasprindzinājums** kļūva arvien pievilcīgāks. Manu pirkstu saspringums, pieskaroties svešām mantām, un patīkami mierinošais **siltums**, kas tam sekoja.¹⁴²

¹³⁷ Достоевский Ф. М. *Преступление и наказание: [роман] / Фёдор Михайлович Достоевский*, 186. lpp.

¹³⁸ Autores tulkojums latviešu valodā

¹³⁹ Pagan J. M. *The medical jurisprudence of insanity*, 121. lpp.

¹⁴⁰ Дюсметова Р. В. *Клептомания, или Воровство как болезнь*. Skatīts 2022. gada 8. maijā no https://www.med74.ru/psy/articles/psihologiya_zdorovya/kleptomaniya_ili_vorovstvo_kak_bolezn.html

¹⁴¹ Nakamura Fuminori 中村文則. *Suri 掏摸*, 127. lpp.

¹⁴² Autores tulkojums latviešu valodā

「指には、まだ異物にふれた緊張が、他人の領域に入り込んだ痺れの跡が残っている。首筋に、微かに汗が滲んだ。」¹⁴³

Mani pirksti vēl aizvien bija **saspringuši** no pieskaršanās svešam priekšmetam, tirpoņa sajūta ienākot kāda cilvēka privātajā telpā. Pa manu pakausi noritēja sviedru straumīte.¹⁴⁴

Cits kleptomānijas simptoms ir īslaicīga amnēzija: kleptomāni bieži neatceras zagšanas brīdi.¹⁴⁵

「この財布も、その名刺の名前も、初めて見るものだった。まただ、と思った。取った記憶はなかった。」¹⁴⁶

Es nekad iepriekš nebiju redzējis šo maku vai vārdu uz vizītkartēm. Tikai ne atkal, es padomāju. Es neatceros, kā to paņēmu.¹⁴⁷

「無意識に物を盗む。そういうのがある。」¹⁴⁸

Zagt neapzināti. Ir tāda lieta.¹⁴⁹

¹⁴³ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 7. lpp.

¹⁴⁴ Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁴⁵ Дюсметова Р. В. *Клептомания, или Воровство как болезнь*. Skatīts 2022. gada 8. maijā no https://www.med74.ru/psy/articles/psihologiya_zdorovya/kleptomaniya_ili_vorovstvo_kak_bolezn.html

¹⁴⁶ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 10. lpp.

¹⁴⁷ Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁴⁸ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 65. lpp.

¹⁴⁹ Autores tulkojums latviešu valodā

Tādējādi var spriest, ka Dostojevskis un Nakamura aprakstīja savu varoņu psiholoģisko stāvokli ne tikai ticami, bet arī precīzi.

Tokijas apraksts “Zagļa” pirmajā nodaļā atgādina Sanktpēterburga “dzeltenos” aprakstus “Noziegumā un sodā”. Tā ir psiholoģiska detaļa, kas ietekmē varoņus caur vidi, kurā viņi dzīvo. Tā ir ļoti svarīga priekš viņu emocionāla stāvokļa.

Parasti Sanktpēterburga tiek aprakstīta kā kultūras galvaspilsēta, bet šajā romānā tā ir aplūkota no citas puses. Dostojevskis Sanktpēterburga ir neglīta, drūma un neīra. “Dzeltenā” Pēterburga radīja un izaudzināja Raskoļņikova teoriju. Vārds “жёлтый” parādās tekstā 20 reizes, neieskatot vārdu savienojumu “жёлтый билет”. Dzeltena krāsa atspoguļo Sanktpēterburgas un tās iedzīvotāju žulti un niknumu. Raskoļņikovs arī sāka pamazām pārņemt šīs īpašības.

«Проснулся он желчный, раздражительный, злой и с ненавистью посмотрел на свою каморку. Это была крошечная клетушка, шагов в шесть длиной, имевшая самый жалкий вид с своими **желтенькими**, пыльными и всюду отставшими от стены обоями, и до того низкая, что чуть-чуть высокому человеку становилось в ней жутко, и всё казалось, что вот-вот стукнешься головой о потолок.»¹⁵⁰

Viņš pamodās žultains, nervozs, dusmīgs un ar riebumu apskatīja savu istabiņu. Tas bija maziņš, soļus sešus garš būriņš, kas izskatījās pavisam nožēlojams kopā ar savām **dzeltenīgajām**, apputējušajām, no sienas atlupušajām tapetēm visur un bija tik zems, ka mazliet garākam cilvēkam tajā kļuva neomulīgi, un sajūta, ka tūlīt galva atsitīsies pret griestiem¹⁵¹

Ņišimura dzīvo nabadzīgā Tokijas daļā, tāpēc viņa apkārtnē ir daudz sarūsējušu vietu. Vārds “rūsa” (錆 sabi) tiek izmantots piecas reizes Ņišimuras dzīvojamā rajona aprakstos. Var

¹⁵⁰ Достоевский Ф. М. *Преступление и наказание: [роман] / Фёдор Михайлович Достоевский*, 34. lpp.

¹⁵¹ Autores tulkojums latviešu valodā

spriest, ka viņš tajā jūtās neomulīgi – apraksti bieži tiek pasniegti vienlaicīgi ar līķu un miesas tēliem, kas liecina par galvenā varoņa nestabilo psiholoģisko stāvokli.

「雨は錆びたアパートの柱を濡らし、死体のように倒れた自転車を濡らし、冷たい空気をさらに冷やしていた。」¹⁵²

Lietus saslapināja **sarūsējušā** dzīvokļa stabus, saslapināja riteni, kas nokrita kā **līķis**, un vēl vairāk atdzēsēja auksto gaisu.¹⁵³

「柔らかい肉のようなタイヤの切れ端が散乱し、錆びたプレハブの建物は崩れ、窓の割られた白い軽トラックがあった。」¹⁵⁴

Tur bija riepu lentes, izkaisītas kā mīkstas **miesas** gabaliņi, **norūsējušā**, saliekamā māja, balta vieglās kravas automašīna ar izlaustiem logiem.¹⁵⁵

Rūsa attēlo Ņišimuras zemo stāvokli sabiedrībā. Pēc autores domām, lai gan Ņišimuram ir pietiekoši daudz naudas, lai dzīvotu labāk, viņš izvēlas dzīvi nabadzīgā rajonā, jo neuzskata sevi par cienīgu sabiedrības locekli. Ņišimura ir brīvprātīgi novērsies no sabiedrības, tāpēc izvēlas atbilstošu dzīvi.

Dostojevskas romānā Raskoļņikova psiholoģisko stāvokli ietekmē ne tikai apkārtnē, kurā varonis dzīvo, bet arī viņa sapņi. Tie kalpo par vienu no faktoriem, kas izdara spiedienu uz viņa prātu un veicina viņa iekšējo pretrunu. Raskoļņikovu moka sabiedrības morāle. Tā ir iespiesta cilvēku zemapziņā, tāpēc tā iedarbojas uz Raskoļņikovu caur sapņiem un rezultāta piespiež viņu atzīties savā noziegumā.

¹⁵² Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 18. lpp.

¹⁵³ Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁵⁴ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 51. lpp.

¹⁵⁵ Autores tulkojums latviešu valodā

Nakamuras romānā lielu lomu spēlē “torņa” (塔 tō) simbols. Romānā vārds “tornis” tiek minēts 21 reizi. Autore uzskata, ka šis simbols spēlē tādu pašu lomu kā Dostojevskas sapņi. Tornis apzīmē sabiedrības morāles normas un Ņišimuras sirdsapziņu. Tādēļ, ka šiem jēdzieniem ir plaša nozīme, autore uzskata, ka ir nepieciešams precizēt šo jēdzienu nozīmi attiecībā uz šo darbu.

“Morāle – sabiedrisko normu, principu un noteikumu sistēma, kas tikumiski regulē cilvēka rīcību sabiedrībā un attieksmē pret citiem cilvēkiem.”¹⁵⁶

“Sirdsapziņa – spēja īstenot morālu paškontroli, morāli vērtēt sevi; cilvēka morālo uzskatu, principu kopums.”¹⁵⁷

Ņišimura ir kritis kā sabiedrības loceklis, un šis tornis parādās tajos viņa dzīves brīžos, kad Ņišimura rīkojas pretēji sabiedrības morālei vai viņa paša sirdsapziņai. Tieši tajā brīdī, kad Ņišimura atceras par vienu no nozagtajiem makiem, viņa priekšā parādās tornis:

「不意に昨日の最後の財布が浮かび、瞬きをした時、激しい音と共に目の前を巨大な鉄塔が過ぎた。一瞬のことだったが、僕の身体には力が入っていた。鉄塔は高く、電車の人混みの中のこのような自分に、無造作な視線を向けたように思えた。」¹⁵⁸

Pēkšņi es atcerējos pēdējo maku, ko nozagu vakar un, kad es pamirkšķināju acis, milzīgs tērauda **tornis** nozibēja man gar acīm ar skaļu rūkšanu. Pēc mirkļa tas

¹⁵⁶ Andrejs Spektors (vārdnīcu sastādītājs). *Morāle*. Skatīts 2022. gada 8. maijā no <https://tezaurs.lv/mor%C4%81le:1>

¹⁵⁷ Andrejs Spektors (vārdnīcu sastādītājs). *Sirdsapziņa*. Skatīts 2022. gada 8. maijā no <https://tezaurs.lv/sirdsapzi%C5%86a:1>

¹⁵⁸ Nakamura Fuminori 中村文則. *Suri 掏摸*, 11. lpp.

bija beidzies, bet mans ķermenis sastinga. Tērauda tornis bija garš, un es jutos tā, it kā tas paskatījās uz mani saspringti stāvam pārpildītā vilciena vidū.¹⁵⁹

Ņišimura saprot, ka citu cilvēku īpašumam nav jābūt viņa rokās. Tie liekās sveši un nav paredzēti viņam. Tāpat viņš domā arī par sabiedrību un tās normām, tāpēc tornis, kas apzīmē morāli, tiek salīdzināts ar ārzemju priekšmetiem:

「外国のものは、僕になぜかあの塔を連想させた。」¹⁶⁰

Kaut kāda iemesla dēļ mantas no citām valstīm vienmēr man atgādināja par **torni**.¹⁶¹

Ņišimura parasti apraksta torni kā augstu celtni ar neskaidrām aprisēm. Autore uzskata, ka šis apraksts sasauca ar to, kā var aprakstīt morāli. Morāles jēdzienam nav viena noteikta skaidrojuma, jo cilvēks nav spējīgs izprast tās sarežģīto nozīmi pilnībā. Šī jēdziena nozīme ir “miglaina”. Tieši tāpēc tornis atrodas miglā un tam nav skaidra silueta. Bieži var dzirdēt vārdu savienojumus “augsta morāle” un “zema morāle”, kuri ir nepieciešami, lai apzīmētu cilvēku morāles līmeni. Tornis ilustrē morāli tās augstākajā formā, tāpēc tas tiek aprakstīts kā celtnē, kas ir tik augsta, ka tam nav redzama virsotne.

「霧に覆われ、輪郭が曖昧な古い白昼夢のような塔だった。どこかの外国のもののように、厳粛で、先端が見えないほど高く、どのように歩

¹⁵⁹ Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁶⁰ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 揣摩, 125. lpp.

¹⁶¹ Autores tulkojums latviešu valodā

いても決して辿り着けないと思えるほど、その塔は遠く、美しかった。」

162

Tornis bija ietīts **miġlā**, tam bija neskaidra kontūra, kā kaut kādā senā sapnī. Tas bija it kā no ārzemēm: svinīgs, skaists, tik **augsts**, ka es nevarēju redzēt virsotni, un tik tālu, ka es nekad nevarētu to sasniegt, lai cik ilgi arī neietu.¹⁶³

「目が覚めると、首筋や肩が、汗で濡れていた。夢を見たような気がしたが、はっきり思い出せなかった。住宅や電信柱の向こうの霧、そのさらに遠くの領域に、塔があった。」¹⁶⁴

Kad es pamodos, mans kakls un pleci bija izmirkuši sviedros. Es padomāju, ka biju sapņojis, bet nevarēju skaidri atcerēties. Tur bija tornis **miġlā**, tālu prom ārpus mājām un elektrības caurulēm.¹⁶⁵

Ņišimura uzskata, ka tornis eksistēja jau “pirms viņa dzimšanas”.¹⁶⁶ Tas ir vēl viens apraksts, kas liecina par to, ka tornis simbolizē morāli. Morāle ir iedzimta cilvēkā zemapziņas līmenī un eksistē pirms jebkura cilvēka dzimšanas. Tā eksistē pati par sevi un burtiski nav aptverama ar prātu, tāpēc šajā romānā tā atrodas aiz Ņišimuras prāta torņa veidā.

¹⁶² Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 124. lpp.

¹⁶³ Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁶⁴ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 62. lpp.

¹⁶⁵ Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁶⁶ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 125. lpp.

「遠くには、いつも塔があった。霧におおわれ、輪郭だけが浮かび上がる、古い白昼夢のような塔。」¹⁶⁷

Tālumā vienmēr bija tornis. Veidols, kas peldēja miglā kā tāds sens sapnis.¹⁶⁸

「本来ふれるべきでない接点が僕を拒否するように、異物は微かに震え、独立を主張し、気がつく时下へ落ちた。遠くには、いつも塔があった。」¹⁶⁹

Kontakts ar svešām mantām, kas patiesībā vispār nedrīkstēja notikt, it kā mani noraidot, lika mantai nedaudz trīcēt, lai atbrīvotos no manis, un, kad atjēdzos, manta nokrita. Un **tālumā vienmēr** bija tornis.¹⁷⁰

「小さい頃、いつも遠くに、塔があった。

長屋や低いアパートが並ぶ汚れた路地から、見上げると、その塔はいつもぼんやりと見えた。」¹⁷¹

Kad es biju jauns, **tālumā vienmēr** bija tornis.

¹⁶⁷ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 6. lpp.

¹⁶⁸ Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁶⁹ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 6. lpp.

¹⁷⁰ Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁷¹ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 124. lpp.

Katru reizi, kad es skatījos uz augšu no netīrajām alejām ar rindu mājām un mazvērtīgajiem dzīvokļiem, tornis izskatījās miglains.¹⁷²

Ņišimura arī nav vienīgas, kas redz torni. Saeko, sieviete, kurā viņš iemīlējās, izstāsta Ņišimuram savu sapni romāna desmitajā nodaļā. Sapņa beigās tiek pasniegts sekojošais apraksts:

「凄く気持ちよくて、いろんな価値を滅茶苦茶にして、私は感覚だけの存在になって、どうしようもなく熱くなって、そのまま消える……。光る長いものは遠くにあったけど、でも私は、満足しながらその破滅の下で死ぬんだ。」¹⁷³ (77)

Tas ir tik patīkami, es **iznīcinu** visas tās vērtības, kļūstu tikai par sajūtu, tad kļūstu neizturami karsta un pazūdu. Tas garais, spīdošais tornis ir tālu prom, bet es mirstu priecīga zem tā **drupām**.¹⁷⁴

Sākotnēji Saeko saka, ka iznīcināja vērtības, bet tad beigās viņa piemin torņa drupas. Autore secina, ka tas nozīmē, ka vērtības un tornis ir viens un tas pats. Gan Ņišimura, gan Saeko cenšas atteikties no morālām vērtībām un sabiedrības kopumā.

Tornis parādās arī kā sirdsapziņas simbols, bet pārsvarā ir grūti atšķirt, vai fragmentā ir domāta morāle vai sirdsapziņa. Tomēr sekojošajā fragmentā, kur klasē tiek atklāts Ņišimuras zagšanas mēģinājums, tornis ilustrē galvenā varoņa sirdsapziņu. Ņišimura gaida, kad tornis kaut ko viņam pateiks, it kā klausoties savā sirdsapziņā. Tomēr tā paliek klusa:

¹⁷² Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁷³ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 77. lpp.

¹⁷⁴ Autores tulkojums latviešu valodā

「教室の窓から、塔が見えた。今こそ、あの塔は、僕に何かを言うだろうと思った。あの塔は、長く長く、立ち続けていたのだから。だが、塔はなおも、美しく遠くに立つだけだった。恥の中で快樂を感じた僕を肯定も、否定もすることなく。」¹⁷⁵

Es varēju redzēt torni pa klases logu. Droši vien tagad tas man ko pateiks, es padomāju. Tāpēc, ka tas stāvēja tur tik ilgu, ilgu laiku. Bet tas aizvien tikai stāvēja tur, skaists un tāls, **nedz mani pieņemot, nedz noraidot**, kamēr es izbaudīju savu apkaunojumu.¹⁷⁶

Vēl viens aspekts, kuram ir vērts pievērst uzmanību, ir Nišimuras reakcija brīdī, kad viņa klasesbiedri atklāja, ka viņš ir zaglis. Viņš jutās pazemots, bet tajā pašā laikā arī izbaudīja šo brīdī. Dzīve saskaņā ar sabiedrības normām var būt sarežģīta un nogurdinoša, it īpaši, ja indivīds atšķiras no pārējiem. Tiem, kas atšķiras no pieņemtajām normām, ir jādzīvo divējādu dzīvi: piemērotu sabiedrībai un īsto, kuru nevar nevienam atklāt. Gadījumā, ja noslēpums tiks atklāts, pastāv iespēja, ka cilvēks tiks nosodīts, un tas rada spiedienu no sabiedrības puses. Tādēļ brīdī, kad Nišimuras īstā daba tiek atklāta, viņš jūtas atbrīvots gan no sava noslēpuma, gan no sekošanas sabiedrības likumiem:

「それは、思えば解放だったのかもしれない。自分の行為が、塔を除けば初めて周囲に、世界にさらされた瞬間だったのだから。だが、僕はそのような解放を、感じる事がなかった。皆に押しえつけられ、恥の中で、僕は染み入るような、快樂を感じていた。」¹⁷⁷ (126)

¹⁷⁵ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 127. lpp.

¹⁷⁶ Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁷⁷ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 126. lpp.

Varbūt tā bija sava veida **atbrīvošana**, ja tā padomā. Tādēļ, ka tā bija pirmā reize, kad mana rīcība tika atklāta apkārtējai pasaulei, izņemot torni. Es sajutu tādu **atbrīvošanos**, ko nekad agrāk nebiju piedzīvojis. Nospiests, savā kaunā es jutos it kā piesūcināts ar baudu.¹⁷⁸

Lai gan Nišimura uzskata sevi par nepiemēroto sabiedrībai, pašas beigās, kad Kidzaki viņu ievaino un Nišimura ir tuvu nāvei, viņam ir jāvērsas pie citiem pēc palīdzības:

「僕は、ここで死ぬわけにはいかないと思った。このような死に方をするほど、自分のこれまでは、軽くはなかったはずだった。僕は、全身の力を使い、コインを指で挟んだ。遠くには高く立つ、霞んだ塔があった。

人影が見えた時、僕は痛みを感じながら、コインを投げた。」¹⁷⁹

Es padomāju, ka nevaru šeit mirt. Man dzīve nebija tik nenozīmīga, lai izpelnītos šādas beigas. Ar visu savu spēku es saņņaudzu monētu savā rokā. Tālu prom stalts slējās dūmakainais **tornis**.

Kad es pamanīju cilvēka veidolu, pār spīti sāpēm, es uzmetu monētu.¹⁸⁰

Šajā fragmentā tornis parādās, lai atgādinātu Nišimuram, ka viņam joprojām ir iespēja izvēlēties citu dzīvesveidu un kļūt par cilvēku ar augstu morāli. Tas ir simboliski, ka tieši šajā brīdī Nišimura paļaujas uz citu cilvēku, it kā pieņemot sabiedrību un tās morālās normas. Nav zināms, kas notiks ar viņu tālāk, bet šis brīdis var kļūt par viņa pestīšanu.

¹⁷⁸ Autores tulkojums latviešu valodā

¹⁷⁹ Nakamura Fuminori 中村文則. Suri 掏摸, 148. lpp.

¹⁸⁰ Autores tulkojums latviešu valodā

Japāņu mūsdienu rakstnieki, kas iedvesmojas no Dostojevskā romāniem, spēj reālistiski atveidot cilvēku psihi caur daudzveidīgiem paņēmieniem. Dostojevskim un Nakamura ir dažādi rakstīšanas stili un pieeja, taču viņu rakstīšanas mērķis sakrīt. Viņi pasniedz domu, ka īstajā dzīvē noziedznieki nav pilnīgi ļauni cilvēki. Gan Raskoļņikovu, gan Nišimuru krietni ietekmēja viņu apkārtēja vide un lika viņiem kļūt par noziedzniekiem, taču tas nenozīmē, ka viņi vairs nevar nopelnīt otro iespēju. Cilvēki bieži nespēj ietekmēt savu dzīves ceļa virzienu, tātad gan ļaunie, gan labie cilvēki var nokļūt līdzīgā situācijā un pirms nosodīšanas ir jāiedomājas, vai mēs paši nevarētu būt šī cilvēka vietā.

Nakamura Fuminori izmantoja pāris Dostojevskā stila iezīmes, taču tās bija nepieciešamas tikai psiholoģiskā aspekta precīzai attēlošanai, tāpēc autore uzskata, ka stila ietekme šajā gadījumā bija otršķirīga. Nakamura sekmīgi parādīja, kā zemapziņa var izdarīt spiedienu uz cilvēka prātu, caur Dostojevskā psiholoģiskajiem paņēmieniem.

Secinājumi

Krievu klasiku darbu ietekmes izpausmes japāņu modernajā un mūsdienu literatūrā ir ietekmējuši daudz faktori – sākot ar izmaiņām ārzemju literatūras tulkojuma metodēs Japānā un beidzot ar stila, sižeta un psiholoģiskās ievirzes izmaiņām japāņu rakstnieku darbos. Japāņu modernās literatūras ietekmes izpausmes pamatā ir Tokugavas perioda literatūras zemā kvalitāte, kas mudināja japāņu rakstniekus meklēt jaunus literatūras attīstības līdzekļus, par kuriem tad kļuva krievu klasiku darbi.

Rakstīšanas gaitā kļuva skaidrs, ka krievu literatūra ietekmēja ne tikai japāņu literatūru, bet arī pašu japāņu valodu. Tulkojot Turgeņeva stāstus, Futabatei bija jāpielāgo tā laika japāņu literārā valoda krievu darbu tulkošanai, kā rezultātā radās modernā japāņu literārā valoda. Pirmais modernais japāņu romāns “Peldošais mākonis” ir uzrakstīts tieši šajā valodas stilā.

Autore uzskata, ka svarīgs faktors ir tas, ka vieni no spilgtākajiem krievu klasiskās literatūras ietekmes piemēriem ir saskatāmi stāstos, kurus ir uzrakstījis tieši Akutagava Rjūnosuke – viens no nozīmīgākajiem japāņu rakstniekiem. Ja tik pazīstams un meistarīgs rakstnieks kā Akutagava Rjūnosuke ir iedvesmojies un ietekmējies no krievu klasiskās literatūras, tas liecina par krievu literatūras ietekmes spēku japāņu literārajā pasaulē.

Mūsdienu literatūras ietekmes izpausmes pamatā ir sociālo problēmu saasināšanās visā pasaulē, kas izraisa pieaugošu interesi par psiholoģiskām tēmām, kuras aplūko viens no labākajiem psiholoģisko romānu autoriem – Dostojevskis. Lai gan viņš ir krievu rakstnieks, Japānā Dostojevskis ir plaši pazīstams autors, tāpēc viņa darbi atstāj lielu iespaidu uz japāņu sabiedrību un rakstniekiem.

Analizējot krievu literatūras ietekmi uz japāņu autoru literārajiem darbiem, var secināt, ka tulkošanas metodēm (*domestication* un *foreignization*) bija liela nozīme, bet tulkojuma veids (tiešs vai netiešs) japāņu autoru darbus ietekmēja salīdzinoši maz. Modernās literatūras posmā japāņu tulkojumi no krievu valodas bija precīzāki par Rietumu tulkojumiem, jo viņi tulkoja darbus pēc *foreignization* metodes, kamēr Rietumu tulkotāji, gluži pretēji, izmantoja *domestication* metodi. Savukārt mūsdienās Rietumos pārsvarā tiek izmantota *foreignization* metode, kamēr Japānā – *domestication* metode.

Hipotēze piepildījās daļēji. Krievu literatūras ietekmes izpausmes japāņu autoru darbos atšķirās, taču ne tik lielā mērā, kā darba autore to bija sākotnēji pieņēmusi. Gan modernās

literatūras posmā, gan mūsdienu literatūras posmā var atrast sižeta, stila un psiholoģiskās ievirzes izpausmju piemērus, tāpēc ir grūti objektīvi novērtēt, kurš no tiem ir svarīgāks. Taču, balstoties uz atrastajiem piemēriem, autore pieņem, ka modernās literatūras periodā svarīgāka bija sižeta un stila ietekme, bet mūsdienu literatūras posmā – psiholoģiskās ievirzes ietekme.

Turpmākajos pētījumos par šo tēmu var salīdzināt, kādā veidā atšķiras vienādas izpausmes ietekmes gadījumi modernajā un mūsdienu japāņu literatūrā. Tādējādi var novērtēt šīs ietekmes izpausmes svarīgumu katrā no šiem diviem literatūras attīstības laika posmiem. Kā arī pilnīgai analīzei ir nepieciešams izpētīt krievu literatūras ietekmi ne tikai uz atsevišķiem stāstiem, bet arī visiem pārējiem šajā darbā minēto japāņu autoru literārajiem darbiem.

Literatūras saraksts

Avoti

1. Kunikida Doppo. *Doppo Kunikida Complete works (Japanese Edition)*. Kindle Edition, 2014.
2. Nakamura Fuminori 中村文則. *Suri 掏摸*. Tokyo 東京都: Kawabe Shobō Shinsha., Ltd., 河出書房新社. 2013.
3. Гоголь Н.В. *Н. В. Гоголь Том 3 (Собрание сочинений в шести томах)*. Москва: Государственное издательство художественной литературы Гослитиздат, 1959
4. Гоголь Н. *Повести. Пьесы. Мёртвые души*. — М.: Художественная литература, 1975.
5. Достоевский Ф. М. *Преступление и наказание: [роман] / Фёдор Михайлович Достоевский*. – Москва: Издательство АСТ, 2022.
6. Чехов. А. П. *А. П. Чехов: Пьесы/ Классики и современники*. Москва: Художественная литература, 1982.

Zinātniski pētījumi

1. Brune K. The Translation Zone: Translational Travels, Creative Transformations. // *Million Studies Journal*, volume 62, Issue 2, 2018, p. 34-46.
2. Cyril E. B. (ed.). *The Modernization of Japan and Russia: a comparative study*. New York: Free Press, 1975.
3. Hugh C. *The Japanese achievement*. London: Sidgwick and Jackson; New York: St. Martin's Press, 1990.
4. Minamoto Takashi. Sōseki and Russian Fin-de-Siècle Literature: Around Sore Kara (And Then). // *International Symposium on the Modernity of Soseki*. Tokyo: Waseda RILAS Journal No. 3, 2015, p. 401-408.
1. Morris I. (ed.). *Modern Japanese Stories: An Antalogy*. Rutland, Vermont: Charles E. Tuttle Company, 1962.
2. Nish I. H. *The origins of the Russo-Japanese war*. New York: Longman, 1985.
3. Numano Mitsuyoshi. Haruki vs. Karamazov. The influence of the Great Russian Literature on Contemporary Japanese Writers. // *世界文学へ／世界文学から*, *Renya* 3, 2012, p. 188-206.
4. Numano Mitsuyoshi. The Japanese Translations of Russian Literature: Dostoevsky, Turgenyev and Gogol, *Серія «ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ»*. 2018. № 2 (16), p. 91-102.
5. Numano Mitsuyoshi. The Role of Russian Literature in the Development of Modern Japanese Literature from the 1880's to the Present: Some Remarks on Its Peculiarities. // *Contemporary Literary Studies*, 2016, p. 333-341.
6. Wayne S. V. (ed.). *Russia and Asia; essays on the influence of Russia on the Asian peoples*. Stanford, Calif.: Hoover Institution Press, Stanford University, 1972.

7. Wolf P. M. *Dostoevsky's Conception of Man: Its Impact on Philosophical Anthropology*. Dissertation.Com., 1997.
8. В.М. Толмачев (ред.). *Зарубежная литература XX века в 2 т. Т. 1. Первая половина XX века (2-е издание)*. Москва: Юрайт, 2020.
9. Киносита Т. *Антропология и поэтика творчества Ф. М. Достоевского. Сб. ст. / Пред. В. Туниманова*. СПб.: Серебряный век, 2005.
10. Садокова, А.Р. Первые переводы русской классики в Японии: от забавных казусов до общенационального признания. // *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, Тамбов: Грамота, 2018. № 7(85), с. 50-53.

Izziņu literatūra un interneta avoti

1. Kalnačs B. *Maskavas Dailes teātris*. <https://enciklopedija.lv/skirklis/26277-Maskavas-Dailes-te%C4%81tris> [skatīts 08.05.2022]
2. Šiliņš J. *Krievijas–Japānas karš*. <https://enciklopedija.lv/skirklis/64752-Krievijas%E2%80%93Jap%C4%81nas-kar%C5%A1> [skatīts 22.01.2022]
3. Akikussa Shunichiro 秋草 俊一郎. Roshia bungaku honyaku no genzai – koten shinyaku kara sorōhin made ロシア文学翻訳の現在—古典新訳からソローキンまで. <https://www.nippon.com/ja/column/g00239/#> [skatīts 08.05.2022]
4. j.utiyama (入力)、Morimitsu Junji もりみつじゅんじ (校正) .Niwa 庭. https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/files/111_15148.html [skatīts 08.05.2022]
5. j.utiyama (入力)、Morimitsu Junji もりみつじゅんじ (校正) .Tosho kādo 図書カード : No.111. <https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/card111.html> [skatīts 08.05.2022]
6. j.utiyama (入力)、Obama Mayumi 小浜真由美 (校正). Arukyū yū e okurushuki 或旧友へ送る手記. https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/files/20_14619.html [skatīts 08.05.2022]
7. Nussbaum L.-F. *Japan encyclopedia*. Cambridge, Massachusetts: Belknap Press of Harvard University Press, 2005.
8. Pletcher K. *Meiji Restoration*. <https://www.britannica.com/event/Meiji-Restoration> [skatīts 24.01.2022]
9. Pletcher K. *Taishō period*. <https://www.britannica.com/event/Taisho-period> [skatīts 24.01.2022]
10. Printziou A. *Nihilism and (Non)Humanity in Dostoevsky's Demons and Dazai's No Longer Human*. https://www.academia.edu/38989539/Nihilism_and_Non_Humanity_in_Dostoevskys_Demons_and_Dazais_No_Longer_Human [skatīts 08.05.2022]
11. Ray M. *Tokugawa period*. <https://www.britannica.com/event/Tokugawa-period> [skatīts 24.01.2022]

12. Hirayama Makoto 平山誠（入力）、Noguchi Eiji 野口英司（入力）、Morimitsu Junji もりみつじゅんじ（校正）. Hana 鼻.
https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/files/42_15228.html [skatīts 08.05.2022]
13. Хисамутдинов А.А. «Токио — Иокогама: русские страницы».
https://russijapansociety.ru/?p=31575#_ftnref6 [skatīts 08.05.2022]

Sekundārā literatūra

1. Ishida Hidetaka 石田英敬. ““Kyōyō hōkai no jidai” to daigaku no mirai” 「＜教養崩壊の時代＞と大学の未来」 “Sekai” 『世界』 (Iwanami Shoten) (岩波書店) 2002、p.215-219.
2. Мещеряков А. Н, Хатано С. (ред.), Хоя Т. (ред.). *Японо-Российские отношения; История в фотографиях*. 2018, 12 стр.

Translācijas/video ieraksti:

1. Mitsuyoshi Numano. 27.05.2020. ドストエフスキー、トルストイ、チャーホフ — ロシア文学の鬱蒼たる森を探索する（1）. YouTube kanāls.

Kopsavilkums

Bakalaura darba nosaukums ir “Krievu klasiku darbu ietekme uz Japānas moderno un mūsdienu literatūru”. Šis darbs ir uzrakstīts par krievu klasiku darbu ietekmes izpausmēm uz japāņu literatūru un kā tās atšķiras divos noteiktos darbā apskatītos laika posmos.

Krievu klasiskā literatūra turpina ietekmēt japāņu rakstniekus līdz pat mūsdienām, jo tēmas, kas ir izklāstītas krievu klasiku darbos, nenoveco un pat kļūst arvien aktuālākas.

Bakalaura darbs sastāv no 3 daļām un 6 nodaļām. Pirmajā daļā tiek apskatīta krievu klasiskās literatūras ienākšana un izplatīšanās Japānā laika posmā no 19. gadsimta otrās puses līdz 20. gadsimta otrajai pusei, kā arī tās ietekme uz Japānas literāro ainu. Otrajā daļā tiek apskatīts periods, kad krievu literatūra tika pētīta visaktīvāk un visstiprāk ietekmēja slavenākos japāņu rakstniekus. Šīs daļas nodaļās tiek pētīta ietekme uz konkrētiem 19. gadsimta otrās puses – 20. gadsimta pirmās puses japāņu rakstnieku darbiem. Trešajā daļā tiek apskatītas mūsdienu, t.i. laika posma no 20. gadsimta vidum, literatūrā atspoguļotās ietekmes izpausmes. Šīs daļas nodaļā tiek veikta Nakamuras Fuminori romāna “Zaglis” un Dostojevska romāna “Noziegums un sods” salīdzinošā analīze, lai pierādītu Dostojevska psiholoģijas ievirzes izpausmi mūsdienu japāņu literatūrā.

Darba mērķis ir izpētīt krievu klasiku darbu ietekmes izpausmju atšķirības japāņu modernajā un mūsdienu literatūrā un izprast šīs ietekmes iemeslus.

Darbā tiek pierādīts, ka, kaut arī ietekmes izpausmes darbā apskatītajos posmos atšķiras, šī atšķirība nav tik izteikta, ka sākumā likās. Autore secināja, ka ir jāveic papildus pētījumi un jāizmēģina vēl citas pieejas krievu klasiku darbu ietekmes novērtēšanai un ietekmes izpausmju sistematizēšanai.

Darba apjoms ir 48 lapas

Atslēgas vārdi: japāņu literatūra, krievu klasiki, tulkojumi, Akutagava Rjūnosuke, Nakamura Fuminori

Summary

The title of this bachelor's thesis is "The Influence of Russian Classical Literature on Modern and Contemporary Japanese Literature". This work is written about the displays of the influence of the works of Russian classics on the Japanese literature and how they differ in two specific periods considered in the work.

Russian classical literature continues to influence Japanese writers to this day, as the themes set forth in the works of Russian classics do not get old and even become all the more relevant.

The bachelor's thesis consists of 3 parts and 6 chapters. The first part examines the entry and spread of Russian classical literature in Japan between the second half of the 19th century and the second half of the 20th century, as well as its influence on the Japanese literary scene. The second part deals with the period when Russian literature was studied most actively and influenced the most famous Japanese writers. The chapters in this part examine the impact on specific Japanese writers' works in the second half of the 19th century and the first half of the 20th century. The third part deals with the displays of influence reflected in the modern, that is, from the middle of the 20th century, literature. In this chapter, a comparative analysis of Nakamura Fuminori's novel *The Thief* and Dostoevsky's novel *Crime and Punishment* is carried out to prove the display of Dostoevsky's psychological focus in contemporary Japanese literature.

The aim of the work is to study the differences between the influences of Russian classics in modern and contemporary Japanese literature and to understand the reasons for these influences.

The paper proves that, although the displays of influence differ in the stages considered in the work, this difference is not as pronounced as it seemed at first. The author concluded that the additional research is needed and other approaches should be tried to evaluate the impact of Russian classics and to systematize the displays of the impact.

The length of thesis is 48 pages.

Keywords: Japanese literature, Russian classics, translations, Akutagawa Ryūnosuke, Nakamura Fuminori

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs “Krievu klasiku darbu ietekme uz Japānas moderno un mūsdienu literatūru” izstrādāts LU Humanitāro zinātņu fakultātes Āzijas studiju nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Nataļja Ogarkova _____ 10.05.2022.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: asociētā profesore Agnese Haijima _____ 10.05.2022.

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Āzijas studiju nodaļā 2022. gada 10. maijā.

Komisijas sekretāre: lekt. Ildze Šķestere _____

Darbs aizstāvēts Āzijas studiju bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē
____.____.2022. prot. Nr. _____, vērtējums ____ (_____)

Komisijas sekretāre: lekt. Ildze Šķestere

Āzijas studiju BSP studiju metodiķe _____ Natālija Ambrosova